

JOURNALISTI

Suomen Journalistiliiton ammattilehti • 99. vuosikerta 10.11.2023

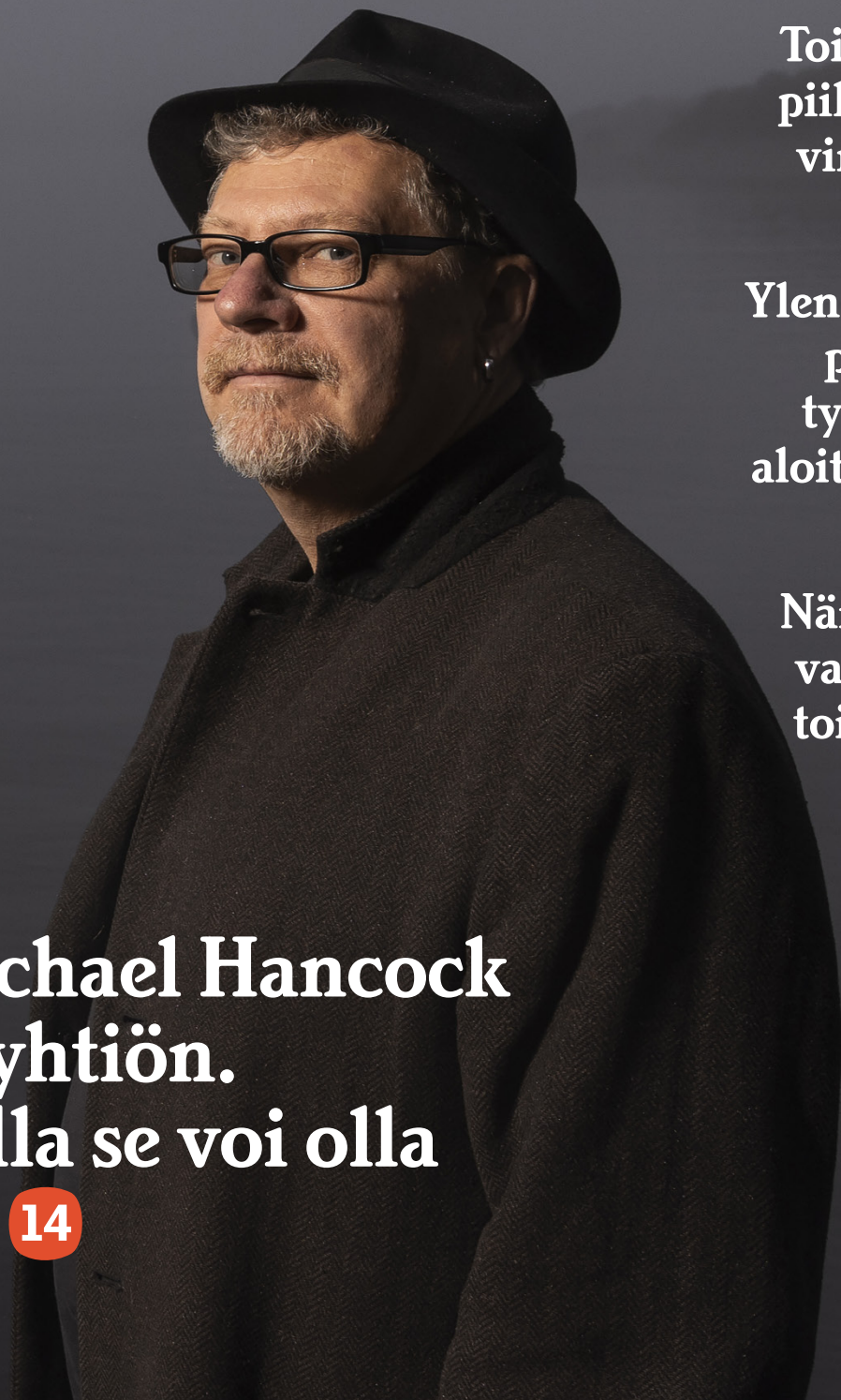
9 | 23

Väite:
Toimitukset
piilottelevat
virheitään
s. 4

Ylen rahoitusta
pohtiva
työryhmä
aloittaa työnsä
s. 6

Näin valtiot
vakoilevat
toimittajia
s. 22

Toimittaja Michael Hancock
suututti laivayhtiön.
Ahvenanmaalla se voi olla
kohtalokasta. **14**

KUVA: JUUSO WESTERLUND

Näin Yle
käyttää puoli
miljardia
euroa
vuodessa

s.12

Kan du din
Goebbels, frågar
Liselott Lindström

s.33

Maria Pettersson • maria.pettersson@journalistiliitto.fi

Sodasta uutisoiminen on vaikeaa ja raskasta

Jokainen asiansa osaava armeija ja taistelujoukko tekee propagandaa, jonka tarkoitus on antaa sodasta itselle mieluisin kuva. Tarpeen mukaan voidaan korostaa esimerkiksi omien kansalaisten kokemia vääryyksiä, vastapuolen hirvömyksiä tai oman puolen voitokkuutta, tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi häivyttää omien iskujen siviiliuhreja.

Journalisti on vaikeassa tilanteessa. Yhtäältä on selvää, että armeijan välittämään tietoon ei voi luottaa. Toisaalta paikan päälle on vaikea päästä, ja vaikka sinne pääsisi, objektiivista kokonaiskuvaa on vaikea saada.

Viime aikoina suomalaistoimituksissa on seurattu pääasiassa kahta sotaa: yhtä Ukrainassa, toista Gazassa.

Eräällä tavalla Ukraina-uutisointi on ollut yksinkertaisempaa, sillä media päätti jo varhaisessa vaiheessa, ettei sen tarvitse olla puolueeton. Olisikin ollut irvokasta yrittää teeskennellä, että hyökkäävä Venäjä ja puolustautuva Ukraina olisivat samassa asemassa. Toimituk-

sisssa todettiin, että media voi asettua vääryyttä vastaan luopumatta totuudesta.

Hamasin hyökkäyksestä Israeliin ja Israelin hyökkäyksestä Gazaan uutisoiminen tuntuu olevan paljon vaikeampaa. Jopa perustavanlaatuisen faktojen kertominen koetaan sekä yleisön että osin journalistien joukossa asiattomana puolueellisuutena. Otetaan esimerkiksi seuraavat virkkeet: "Kansainvälisten riippumattomien järjestöjen mukaan kuluneen kuu-kauden aikana Hamas on tappanut noin 1400 israelilaista ja Israel on tappanut noin 10 000 palestiinalaista. Merkittävä valtaosa tapetuista on siviilejä. Siviilien tappaminen on sotarikos."

Tämä neutraaliin sävyyn kirjoitettu toteamus ei ota kantaa, mutta ajaa taatusti osan yleisöstä takajaloilleen. Jos juttuun lisättäisiin kontekstia, kuvausta siviilien tuskasta tai lähes mitä tahansa muuta olennaista, olisi hirmustujien määrä moninkertainen.

LÄHI-IDÄN MEDIASOTAAN perehtynyt tutkija **Tapio Kujala** laati toissa vuonna listan asioista, jotka

KUVA: MEERI UTTI

Journalistit ahdistuvat kuoleman uutisvirrasta ja loputtomista ruumiskekokuvista.

toimittajan on hyvä huomioida uutisoidessaan Israelin ja Palestiinalaisalueiden tapahtumista. Monet niistä pätevät kaikkeen sotauutisointiin.

Hän kehotti olemaan uskomatta osapuolten propagandaa, mutta myös suhtautumaan kriittisesti ulkomaisiin viestimiin, sillä ne välittävät tietoa omasta näkökulmastaan. Esimerkiksi yhdysvaltalaislehden arvopohja saattaa olla erilainen kuin suomalaisen tiedotusvälineen tai yleisön – muiden suurvaltojen mediasta nyt puhumattakaan.

Kujala huomautti, että poliittisesti arkaluontoiset aiheet saavat osapuolet taistelemaan tilasta hakukoneissa, sosiaalisessa mediassa ja Wikipediassa, jotka kaikki ovat sotatilanteessa journalistin kannalta melko hyödyttömiä. Hän kehotti sen sijaan haastattelemaan paikan päällä työtä tekevien järjestöjen edustajia, jotka ovat usein paljon luotettavampia lähteitä kuin viranomaiset, saati armeija.

Kujala myös peräänkuulutti kontekstia, jota yleisö voisi ymmärtää tilanteen taustat. On mahdotonta mahdollistaa jokaiseen juttuun

kaikki saatavilla oleva taustatieto ja konteksti. Ilman kontekstia juttu voi kuitenkin antaa täysin kummallisen kuvan tapahtumista.

SUOMESSAKIN SODASTA RAPORTOIVAT journalistit kokevat ahdistelua ja ahdistusta. *Journalistissa* 8/2023 kerroimme, kuinka Ukrainasta uutisoivat journalistit ahdistuvat kuoleman uutisvirrasta ja loputtomista ruumiskekokuvista. Tässä lehdessä puolestaan Israelista ja Gazasta uutisia kirjoittaneet toimittajat kertovat, millaista häirintää ovat saaneet osakseen.

Meidän on tuettava ja puolustettava sodasta uutisoivia kollegoitamme sekä Suomessa että maailmalla. Suomalaiset ovat monilta osin kansainvälisten kollegojen työn varassa, ja jos he eivät voi jatkaa työtään, ei suomalainenkaan yleisö enää saa tietoa.

Gazassa ja Israelissa on kuukauden aikana tapettu 36 journalistia: yksi libanonilainen, neljä israelilaista ja 31 palestiinalaista. Ukrainassa on tapettu vuonna 2022 alkaneen sodan alusta lähtien 17 journalistia. Joka ainoa on liikaa. ●

Kannen/Takakannen kuva:
Tiina Tahvanainen

JOURNALISTI

VASTAAVA PÄÄTOIMITTAJA /
ANSVARIG CHEFREDAKTÖR
Maria Pettersson 045 6757 401

TOIMITUSSEKRETERE /
REDAKTIONSSSEKRETERARE
Manu Marttinen 050 310 3036

TOIMITTAJAT / REPORTAR
Nina Erho (työvapaaalla)
Manu Haapalainen 050 501 0716
Marja Honkonen 050 379 9108

ULKOASU / LAYOUT
Heli Saarela 050 470 0016

SÄHKÖPOSTIT
etunimi.sukunimi@journalistiliitto.fi
fornamn.slaktnamn@journalistiliitto.fi

VERKKOLEHTI
www.journalisti.fi

TILAUKSET / BESTÄLLNINGAR
Jaicom Oy 03 4246 5383
journalisti@atex.com

PAINO / TRYCKERI
Botnia Print, Kokkola
ISSN 1236-3596 (painettu/tryckt)
1458-4271 (verkko/nät)

JULKAISIJA / UTGIVARE
Suomen Journalistiliitto
Finlands Journalistförbund
09 612 2330
PL 252, 00531 Helsinki

SEURAAVA JOURNALISTI 10 / 2023
ILMESTYY 8. 12., AINEISTO 29. 11.

ILMOITUSMYynti:
www.journalisti.fi > ilmoittajille
044 755 5002

VASTUULLISTA
JOURNALISMIA

KUVA: PEPPI LOKKA

Tommi Ollikainen
tekee nelipäiväistä
työviikkoa, jotta hänelle
jää enemmän aikaa harrastaa.

s.38

Vakituinen työntekijä voi tehdä sisältöjä myös kilpailijalle

s.39

Toimitukset piilottelevat virheitään, väittää toimittaja

Tuomo Tamminen

TUOMO TAMMINEN

- 43-vuotias tiedetoimittaja ja tietokirjailija.
- *Talous & Yhteiskunta* -lehden freelance-tuottaja.
- Työskennellyt muun muassa *Aviisin*, *Yliopistolaisen* ja *Acatiimin* päätoimittajana.
- Perustajaosakas Mediakoulutus Päärata Oy:ssä.
- Kirjoittanut tietokirjat *Jälleenrakentajien lapset* (Gaudeamus 2017) ja *Leikitäänkö?* (Gaudeamus 2022) yhdessä Antti Malisen kanssa. Valmisteleet tietokirjaa koulutussuorituksen historiasta.
- Asuu Hämeenlinnassa. Opiskellut tiedotusoppia Tampereen yliopistossa.

Olennainen asiavirhe on korjattava viipymättä ja niin, että se tavoittaa mahdollisimman kattavasti virheellistä tietoa saaneen yleisön.

Näin alkaa *Journalistin ohjeiden* kohta 20.

Käytännössä ”mahdollisimman kattavasti” tarkoittaa printissä yleensä kahden tai kolmen virkkeen pätkää sivun alareunassa tai

lehden loppupäässä mainosten ja mielipidekirjoitusten seassa.

Verkossa virheellistä tietoa saanut yleisö tavoitetaan samanlaisella lyhyellä toteamuksella oikaistun jutun lopussa. Lukijathan tunnetusti väijyvät kertaalleen lukemiaan juttuja mahdollisten oikaisujen varalta.

Oikaisun kirjoittaminen hävettää minua aina. Ei siksi, että kuvittelisin olevani erehtymätön, vaan siksi, että yleensä virheet olisivat olleet vältettävissä. Olen siis ollut huolimaton.

Vielä enemmän hävettäisi jättää virheet korjaamatta. Uskon, että näin ajattelee valtaosa meistä toimittajista. Mutta miksi yhä edelleen piilotamme virheemme niin, että lukijamme eivät niistä luultavasti ikinä kuule?

Lukijatkin ovat huomanneet huonot tapamme. Julkisen sanan neuvoston puheenjohtaja **Eero Hyvönen** kertoi *Journalistille* helmikuussa, että *Journalistin ohjeiden* uudistamista pohtiva työryhmä on saanut ylivoimaisesti eniten uudistustoiveita juuri kohtaan 20.

HARHAANJOHTAVA JA TARKOITUSHAKUINEN MEDIAKRITIIKKI on tänä vuonna kukoistanut. Sen sijaan, että poliitikot ja muut vaikuttajat häpeäsivät virheitään, he ovat peitelleet niitä syyttämällä mediaa. Vaikka jutun virhe olisi miten pieni tai viaton, sitä saatetaan käyttää osoituksena siitä, miten räikeästi media valehtelee.

Valtaosa suomalaisista luottaa tiedotusvälineisiin, kyselyistä ja muotoiluista riippuen noin kaksi kolmesta.

Meidän tulee tehdä kaikkemme säilyttääksemme heidän luottamuksensa.

Meidän pitää kertoa avoimesti, että teemme virheitä – mutta myös näyttää, että korjaamme ne nöyrästi ja vilpittömästi. Tätä trollit, populistit ja propagandistit eivät tee, ja juuri siksi meidän täytyy toimia niin. Meidän pitää nähdä vaivaa, jotta lukijat saavat varmasti kuulla virheitämme.

PRINTTILEHDISSÄ OIKAISUPALSTA TULISI SIIRTÄÄ premi- tai pääkirjoitusaukeamalle. Ei sentään pääkirjoituksen tilalle, mutta mahdollisimman näkyvälle paikalle.

Oikaisujen pitäisi myös olla riittävän pitkiä. Sellaisia, että lukija ymmärtää vanhoja lehtiä kaivelemattakin, minkälaista virhettä ollaan korjaamassa ja minkälaisen jutun yhteydessä virhe on esiintynyt.

Oikaisussa voisi myös kertoa, vaikuttiko virhe juttuun kokonaisuutena. Veikö virhe pohjan koko jutulta vai oli-ko kyse vain yksityiskohdasta?

Verkkolehden etusivulla oikaisupalsta pitäisi nostaa kiinteänä elementtinä esimerkiksi luetuimpien juttujen sivupalkin yläpuolelle, tai edes alapuolelle.

Etusivun linkki kiinteälle oikaisupalstalle löytyy esimerkiksi *The New York Timesilta*, tosin sielläkin vain sivun alalaidasta. Lisäksi uutissovelluksiin voisi ohjelmoida toiminnon, jolla lukija saa halutessaan ilmoituksen, jos hänen aiemmin lukemaansa juttua on korjattu.

Ehdotuksiin liittyy toki kaikenlaisia käytännön ongelmia lähtien taitosta ja turhista sovellushälytyksistä, mutta ne ovat ratkaistavissa.

Virheitä tulee jatkossakin, ja niiden tajuaminen tekee aina kipeää, mutta oikaisukäytännöistä voisi rakentaa kokonaisuuden, jota ei journalistina tarvitsisi hävetä.

Hyvä on myös pitää mielessä, että oikaisu ei ole ikinä vain yksilön häpeä. *Tuntemattoman sotilaan* ”Koskisen Viljoja” ja Nazisin taisteluja voi sattua jokaiselle. Se, että ne pääsevät lehteen tai lähetykseen asti, kertoo aina koko toimitusprosessin pettämisestä. ●

"En usko radikaaleihin Yle-leikkauksiin.

Jenni Pitko (vihr.)

"Ylen pitää kertoa rahankäytöstään niin avoimesti kuin mahdollista.

Mika Poutala (kd.)

"Jopa osa kansanedustajista suhtautuu vapaaseen journalismiin vihamielisesti. Jo se osoittaa, miten paljon Yleä tarvitaan.

Maria Guzenina (sd.)

"Ylen rahankäytön avoimuus ei puhuta kansalaisia.

Mari-Leena Talvitie (kok.)

Yleä käsittelevä parlamentaarinen työryhmä: Syytä suureen huoleen ei ole

Manu Haapalainen, teksti • Pirjo Tuominen/Eduskunta, kuvat

-5,7

Mediamainonnan määrä laski syyskuussa 5,7 prosenttia vuoden 2022 syyskuuhun verrattuna. Mainonta oli laskussa kaikissa mediaryhmissä. Toimialoista mediamainontaansa lisäsivät vuoden 2022 syyskuuhun verrattuna eniten öljy- ja energiayhtiöiden, elintarvikkeiden, kosmetiikan ja finanssialan mainostajat. Avoimien työpaikkojen ilmoittelu väheni syyskuussa 37,5 prosenttia.

Lähde: Kantar

Toimittajaopiskelija voi osallistua yliopistovaltaukseseen, mutta kannattaako päätyä uutiskuviin Pride-lippu kädessä tai vaatia julkisesti hallituksen eroa? Lue lisää [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

Yleisradion rahoitusta ja tehtäviä arvioiva parlamentaarinen työryhmä aloittaa työskentelynsä lähiviikkoina. Työryhmässä on edustajia kaikista eduskuntapuolueista.

Ryhmän nimeämisen taustalla on pääministeri **Petteri Orpon** (kok.) hallituksen kirjaus, jonka mukaan päättäjät tarkastelevat Ylen rahoitusta, rahankäytön avoimuutta ja tehtäviä hallituskauden aikana. Suurimmat hallituspuolueet kokoomus ja perussuomalaiset esittivät viime syksynä Ylen rahoitukseen 120–140 miljoonan euron leikkauksia. Ylen rahoitus oli viime vuonna 557 miljoonaa euroa.

Ylen hallintoneuvoston puheenjohtaja **Sinuhe Wallinheimo** (kok.) sanoi elokuussa *Maaseudun tulevaisuuden* haastattelussa, että Ylen rahoitusta tullaan leikkaamaan ”suurella todennäköisyydellä”.

JOURNALISTIN TAVOITAMIEN Yle-työryhmän jäsenten vastausten perusteella Ylessä voisi silti olla syytä jopa varovaiseen optimismiin. Hallituspuolueiden edustajat toki puhuvat Ylen rahoitustasosta kriittisemmin kuin oppositio.

Sdp:n kansanedustaja **Maria Guzenina** sanoo pitävänsä Yleä ensisijaisesti journalistisena laitoksena, joka pitää osaltaan yllä yhteiskuntarauhaa.

”Se on niin mittaamattoman arvokas asia, että siihen laitetut eurot tuottavat itsensä moninkertaisesti takaisin”, Guzenina sanoo.

”Jos Yle kykenee jatkossakin tavoittamaan suuren yleisön ja luomaan edes jonkinlaista yhtenäiskulttuuria, se on itsessään arvokasta.”

Äkinäisiä leikkauksia Guzenina ei tekisi. Hänen mukaansa hyvä esimerkki toimivasta Yle-säästöistä on yhtiön hiljattainen päätös siirtää vuodesta 2025 alkaen vain teräväpiirtoisten tv-kanavien jakeluun. Näin voidaan luopua päällekkäisestä, heikomman resoluution jakelusta.

”On syytä miettiä, mitä kautta Yle tehokkaimmalla tavalla tavoittaa yleisönsä. En minäkään katso uutisia enää lineaarisesta televisiosta. Mutta Ylen tehtäviä ei pidä nyt alkaa juustohöylätä. Jos jotain halutaan karsia, se pitää tehdä syvällisen harkinnan tuloksena.”

Kristillisdemokraattien **Mika Poutala** sanoo olevansa valmis arvioimaan Ylen rahoitusta ja sen tehtäväkentän laajuutta kriittisestikin.

”Ensiksi tarkastelisin asioita, joissa Yle kilpailee kaupallisen median kanssa – erityisesti, jos puhu-

taan asioista, joilla ei ole suurta yhteiskunnallista merkitystä.”

Tarkkaa leikkaussummaa Poutala ei halua sanoa. Hänen mukaansa ehdotetut yli sadan miljoonan euron vähennykset Ylen rahoitukseen ovat liian suuria.

Poutala on entinen huippu-urheilija. Pitäisikö Ylen ostaa jatossa kalliita urheilun televisiointioikeuksia?

”Minusta Ylen panostus urheiluun voisi olla ennen kaikkea sellaista, että se on suomalaisille merkityksellistä. Se ei välttämättä tarkoita kalleimpia ulkomaisia kilpailuita ja tuotantoja.”

KOKOOMUKSEN MARI-LEENA TALVITIE ei vielä halua lukita kovin vahvoja Yle-kantoja. Työryhmytyöskentelyyn kuuluu muun muassa tiedon hankkiminen Ylen ja kaupallisen median keskinäisistä vaikutussuhteista, hän huomauttaa.

”On parempi ottaa kantaa sitten kun tarkempaa tietoa ja näkemyksiä on saatu”, hän sanoo.

”Sisältöihin liittyvät kysymykset taas ovat operatiivisen johdon aluetta. Niihin puuttuminen ei ole poliitikkojen tehtävä.”

Puolueesi on kuitenkin esittänyt rajuja, jopa 125 miljoonan leikkauksia. Oletko itsekkin tällä linjalla?

”Valitan. Et saa minulta kommenttia tähän.”

Talvitie sanoo, ettei tunnista ongelmaa Ylen rahankäytön avoimuudessa.

”En ainakaan ole saanut kansalaisilta palautetta, etteikö siitä saisi tietoa.”

Vihreiden **Jenni Pitko** sanoo, ettei näe Yle-leikkauksille syytä.

”Ylellä on tärkeä rooli kansalaisten arjessa ja tiedonvälityksen sekä sananvapauden kannalta”, Pitko sanoo.

”Yle on luotettava kanava.”

Pitko huomauttaa, että kaupallisen median vaikeudet johtuvat mainostulojen pienenemisestä, eivät Ylen toiminnasta.

”Jos pienennämme Yleä, vähennämme laadukkaan journalismin määrää. Norjassa karsittiin yleisradion rahoitusta. Se ei tuonut lisärahaa kaupalliselle medialle.”

Myöskään viihteen karsimista Yleltä Pitko ei pidä ongelmattomana.

”Yle tilaa paljon kotimaista viihdettä suomalaisilta tuotantoyhtiöiltä. Ulkomaiseen viihteeseen Yle taas laittaa hyvin vähän rahaa.”

Ryhmän puheenjohtaja **Matias Marttinen** ja sen perussuomalaiset jäsenet eivät halunneet antaa haastattelua. ●

Yleisradion tehtävää ja rahoitusta arvioiva työryhmä

● Puheenjohtaja:

Matias Marttinen (kok.)

● Jäsenet:

Mari-Leena Talvitie (kok.)
Joakim Vigelius (ps.)
Teemu Keskinen (ps.)
Maria Guzenina (sd.)
Johan Kvarnström (sd.)
Jouni Ovaska (kesk.)
Jenni Pitko (vihr.)
Jussi Saramo (vas.)
Mikko Ollikainen (r.)
Mika Poutala (kd.)
Harry Harkimo (liik.)

Journalistin haastattelussa Mika Aaltola antoi ymmärtää, että suomalainen journalismi toimii epäeettisesti.

Tuukka Tuomasjukka Journalistissa 26.10. Lue lisää [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

Av-tuotantokannustin jatkuu sittenkin myös ensi vuoden ajan. Kannustin on valtion jakamaa rahaa, jolla katetaan elokuva- ja tv-tuotantojen kustannuksia. Lue lisää [Journalisti.fi](https://journalisti.fi)

Journalistiliiton valtuusto kokoontuu syyskokoukseen marras–joulukuun vaihteessa. Kuva valtuuston kevätkokouksesta.

Valtuuston kokous: HSJ haluaa selkeyttä pressikortilla saataviin etuihin

Manu Marttinen, teksti • Heli Saarela, kuva

Journalistiliiton syysvaltuusto kokoontuu marras–joulukuun vaihteessa. Valtuusto saa käsiteltäväkseen kolme aloitetta.

Journalistiliiton jäsenyhdistys Helsingin Seudun Journalistit (HSJ) haluaa selkeyttää pressikortilla saatavien etujen tarjontaa. Yhdistys on tehnyt asiasta aloitteen, joka on määrä käsitellä Journalistiliiton syysvaltuustossa.

Journalistiliiton myöntämällä pressikortilla saa monia etuja ja alennuksia, joista osa on listattu liiton verkkosivuille ja pressikorttisovellukseen. Lisattujen etujen lisäksi monet organisaatiot antavat pressikorttia näyttävälle etuja, alennuksia tai ilmaisen sisäänpääsyn.

Aloitteen mukaan edut ja alennukset näyttyvät tavalliselle jäsenelle ”hähmäisenä kokonaisuutena”. Tästä syystä HSJ esittää, että Journalistiliiton valtuusto kävisi periaatteellisen keskustelun

jäseneduista ja siitä, miten niistä pitäisi viestiä jäsenille.

HSJ esittää myös korotuksia toimitusosastojen perusavustuksiin. Aloitteen mukaan perusavustus on ollut samansuuruinen 25 vuotta. Toimitusosastot saavat vuosittain 170 euron perusavustuksen, jos jäseniä on osastossa vähintään viisi.

Pohjois-Suomen Journalistit ry puolestaan esittää, että Journalistiliiton kaikille jäsenille tarkoitettuihin koulutuksiin osallistuvien matkakulut korvattaisiin.

Kokouksessa on tarkoitus keskustella myös jäsenmaksuohjearannosta eli siitä, millä perusteella jäsenmaksu määräytyy. Määräytymistapaan esitetään pieniä muutoksia.

Journalistiliiton valtuusto kokoontuu Helsinkiin syyskokoukseen 30.11.–1.12. Valtuusto päättää kokouksessa muun muassa ensi vuoden toimintasuunnitelmasta, talousarviosta ja jäsenmaksuista. Tilaisuudessa jaetaan myös liiton ansiomerkit. ●

TUTKIVAT TOIMITTAJAT TUKEVAT UKRAINAN JOURNALISTEJA 10 000 EUROLLA

Tutkivan journalismin yhdistys ja Oikeustoimittajat ry ovat päättäneet tukea ukrainalaisia journalisteja 10 000 eurolla. Rahat on kerätty Tutki-konferenssin tuotoista.

Summasta puolet menee Kansainvälisen Journalistiliiton (IFJ) alaiselle Special Safety Fundille, joka keskittyy journalistien turvallisuutta parantavien hankintojen tekemiseen. Toinen puolikas menee Ukrainan paikallismedian yhteenliittymälle AIRPU:lle.

Tutki-konferenssi järjestetään vapaaehtoisvoimin. Tutkivan journalismin yhdistyksen puheenjohtajan **Olli Pietiläisen** mukaan tuotot ovat kertyneet tasaisesti ja säästöjä on kerrytetty suositun tapahtuman tuloista.

Manu Marttinen

TRAFICOM PÄÄTTÄÄ UUTIS-MEDIATUISTA LÄHIVIKKOINA

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom on määrä päättää seitsemän miljoonan euron uutismediatukien jaosta lähiviikkojen aikana. Virasto vastaanotti mediaturkihakemuksia 77 yritykseltä yhteensä 206:lle eri tiedotusvälineelle. Hakemusten määräaika päättyi 12. lokakuuta.

”Sitä, ketkä hakijoista saavat avustusta, en voi vielä kommentoida muuten kuin että suurin osa hakijoista näyttäisi olevan avustuskelpoisia”, sanoo Traficomian asiantuntija **Artturi Kavaja**.

Uutismediatuki on tarkoitettu toimituksellista työtä tekevien henkilöiden palkkoihin ja freelancepalkkioihin.

Manu Marttinen

OIKAISU

Journalistissa 8/2023 Suomen elokuvasäätiön tukihakemuksia käsitelleessä grafiikassa yhtenä väliotsikkona oli harhaanjohtavasti ”Hylätyt hakemukset”. Prosenttiluku 48 viittasi kuitenkin hyväksyttyihin hakemuksiin, jolloin otsikon olisi pitänyt olla ”Hyväksytyt hakemukset”.

MEDIATALOJEN KESÄTYÖHAKU ALKAA LOPPIAISENA

Journalistiliitto suosittelee, että mediatatolot ja toimitukset aloittavat kesätyöhaun maanantaina 8.1.2024. Aiemmin haku on alkanut loppiaisena, mutta tuleva loppiaisen osuu lauantaille, joten osapuolet sopivat aloitusajan myöhentämisestä.

Suositus koskee julkista ja avointa kesätyöntekijähakua, ei siis esimerkiksi ennalta tuttuun tekijöiden palkkaamista.

Opiskelijoiden aloitteesta annetulla suosituksella Journalistiliitto haluaa tukea media-alan opiskeli-

joiden täysipainoista opiskelua ja oppilaitosten ope-
tusaikatauluja. Takavuosina kilpailu kesätyöntekijöistä aikaisti hakujen alkua jopa lokakuulle, mikä häiritsi opiskelua.

Manu Marttinen

Suuret mediatalot lyövät sotarumpua palestiinalais-siviileistä välittämättä

Hamas teki lokakuussa järkyttävän, yli 1400 israelilaisen hengen vaatineen terrori-iskun. Välittömästi sen jälkeen ryhdyttiin kovaäänisesti kiistelemään siitä, miten iskua ja sitä seuraavia tapahtumia saisi julkisuudessa käsitellä.

Liittouma liberaaleja, polvirukoilijoita ja laita-oikeistoa alkoi metelöidä sosiaalisessa mediassa ja lehtien sivuilla. Heidän mukaansa Israelin valtiolla on oikeus vastata terrori-iskuun kuten parhaaksi näkee, esimerkiksi pommittamalla Gazaa. Jos joku piipittää palestiinalais-siviileistä tai sodan säännöistä, he suuttuvat tai nauravat.

Maailmalla välinpitämättömyys palestiinalaisia siviiliuhreja kohtaan on valtavirtanäkemyks, kun länsimedia luo kertomusta hyvän ja pahan välisestä taistelusta. Terrori-isku on uusi nollapiste, jota edeltävää aikaa tiedotusvälineet eivät juuri muistele.

Jopa Israelissa journalismi on ollut monipuolisempaa. Kiinnostavimman artikkelin Israelin pääministerin ja Hamasin aiemmasta yhteistyöstä julkaisi heti Hamasin iskuja seuraavana päivänä *Times of Israel*.

Siviilien kollektiivinen rankaiseminen ja pommittaminen näyttäytyä länsimediassa välttämättömänä pahana. Tiedotusvälineet esittävät asian siten, että Israelilla on oikeus tai suorastaan pakko pommittaa rakennuksia, jotka ovat täynnä siviilejä. Niissä saattaa nähkääs piileskellä terroristi, eikä mikään määrä kuolleita lapsia haittaa, jos terroristi saadaan hengiltä. Kyse on toki sotarikoksesta, mutta sitä ei media mainitse.

SUOMESSA UUTISPÄÄLLIKÖT OVAT pitäneet pään kylmänä. Tutkijat ovat saaneet kertoa Israelin ja palestiinalaisten epäsymmetrisen konfliktin syistä ja seurauksista. Tiedotusvälineet ja journalistien yhteisöt ovat käyneet myös julkista keskustelua siitä, miten tapahtumista tulisi uutisoida, mitä pitää ottaa huomioon.

Ehkä tästä syystä suomalaisten toimittajien ei tarvitse tehdä uutistystyötä olosuhteissa, joissa painostetaan uutisoimaan vastoin omaa oikeustajua.

The Times kertoi 25. lokakuuta BBC:n toimittajien moraaliseen ristiriidasta: on vaikeaa kertoa

todellisuudesta, kun päälliköt suoltavat Israelia tukevia linjauksia. Toimittajat itkevät salaa vessassa ja saikuttavat. Ehkä hekin näkevät sosiaalisessa mediassa suoraa kuvaa Gazasta. Sitä välittävät saaron sisältä kansalaisjärjestöt, tv-kanavat Al Jazeera English ja Arabic sekä kymmenet toimittajat ja kuvajournalistit, kuten Pulitzer-finalisti **Wissam Nassar** ja valokuvaaja **Motaz Azaiza**.

Myös suomalaiseen uutisvirtaan valuu isojen uutistoimistojen sähköitä, joista on siivottu ulos Gazassa vallitseva täydellinen kaaos ja mielivalta.

Tapahtumista tulee käsittämättömiä.

Utiseen ei voi kirjoittaa, että "Israel kehottaa väestöä siirtymään Gazan eteläosiin" kertomatta, että Israel pommittaa myös etelää ja reittejä sinne. Muuten lukija ihmettelee, että miksi ihmiset eivät siirry turvaan, ehkä he ovat terroristeja tai haluavat kuolla. Uutisessa olisi hyvä mainita, että osa väestöstä ei uskalla siirtyä, osa ei pysty. He ovat potilaita ja hoitohenkilökuntaa, vanhuksia tai lapsia ilman yhtään elävää omaista.

Lääkärit amputoivat raunioista kaivettujen lasten raajoja ilman anestesiaa. Ihmiset näkevät nälkää ja sairaaloiden hengityskoneita ja keskoskaappeja sammutellaan polttoainepulan takia. Utisen yhteydessä pitäisi aina todeta, että ravinnon, veden, lääkkeiden ja energian epääminen, pakko-siirto ja siviilikohteiden pommittaminen ovat sotarikoksia. "Ihmiskilvet" ovat siviilejä, joiden pommittaminen on sotarikos.

Israelin pommituksissa kuoli lähes puolet enemmän toimittajia kolmessa viikossa kuin Ukrainassa koko tähänastisen sodan aikana.

Jotta näiden toimittajien suuri uhraus ei valuisi hukkaan, meidän, jotka teemme työtä turvallisuus-toimistotiloissa, täytyy hoitaa oma osuutemme.

Vaihtoehtoja on kaksi. Voimme olla osa ongelmaa ja itkeä sitä vessassa, kun kuva tuhon koko laajuudesta myöhemmin paljastuu. Tai voimme kirjoittaa juttuja, jotka auttavat ymmärtämään, miten helvetilliseen projektiin lännen päättäjät ovat meidät kaikki sitoneet.

Ainoa tie ulos on luoda painetta päättäjille ja vaatia heitä näkemään kirkkaammin ja kauemmas. Siihen kansalaiset tarvitsevat puolueetonta ja rohkeaa journalismia. Siviilien tappaminen on saatava loppumaan. ●

Saska Saarikoski, 60

- *Helsingin Sanomien* pääkirjoitustoimituksen esihenkilö 2020–
- Työskennellyt *Helsingin Sanomissa* 1998 lähtien. *Helsingin Sanomien* kulttuurioston esihenkilö 2005–2011.
- *Ylioppilaslehden* päätoimittaja 1988–1989 ja *Ydin*-lehden päätoimittaja 1990–1995. Toimittajana *Suomen Kuvalehdessä* 1995–1998.
- Kävi Sanoman toimittajakoulun 1986.
- Bonnierin Vuoden journalisti-palkinto vuonna 2013.
- Kirjailija **Pentti Saarikosken** ja toimittaja **Leena Larjangan** poika.
- Naimisissa *Helsingin Sanomien* päätoimittaja **Laura Saarikosken** kanssa.
- Asuu Helsingissä. Harrastaa uintia ja kuntosalilla käyntiä.

Kirjoitat kolumnin kolmessa minuutissa, **Saska Saarikoski**

Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimituksen esihenkilö ikävöi menneitä aikoja ja epäilee olevansa jo huru-ukko.

Manu Marttinen, teksti ● Juuso Westerlund, kuva

Olet piinallisen tietoinen siitä, miten korkean norsunluutorin huipulla olet.

Kyllä. 60 vuotta täytettyäni aloin kävellä portaita hissin sijaan. Nyt olen vielä piinallisemmin tietoinen tästä. **Ikävöit aikoja, jolloin toimittajan sana oli oikeasti viimeinen sana ilman päivystävien oikeammassa olijoiden somevatkausta.**

Tämän nykyisen älämölön keskellä olen alkanut vähän ikävöidäkin. Kun some tuli, pidin sitä hyvänä asiana, mutta saattaa olla, että olin väärässä siinäkin asiassa. Virheistä jää aina kiinni, mikä on hyvä asia, mutta some on tuonut paljon epäluuloa, pahantahtoisuutta ja puhdasta tietämättömyyttä. Ne tekevät työstä välillä vähän raskeampaa.

Aihe kuin aihe, sinulta syntyy mielipiteellinen kolumni kolmessa minuutissa.

Olen tehnyt tätä työtä jo aika kauan, joten ei sen vanhan mielipiteen uudelleenkirjoittaminen kovin kauaa vie. Jos idea on hyvä, sen kirjoittaa tunnissa tai kahdessa. **Yhteiskunnallinen näkemyksesi perustuu yksinomaan The New York Timesin ja The Washington Postin kolumneihin.**

Olen tosiaan lukenut niitä paljon, mutta mielestäni ne ovat yllättävän keinoja ja ennalta-arvattavia. On siellä hyviäkin kolumnisteja, kuten **Bret Stephens** ja muutamia muitakin, mutta en myönnä, että näkemykseni perustuisi näiden lehtien kolumneihin.

Hesarin toimituksessa heitetään fistpumpit ja yläfemmat joka kerta, kun ministeri eroaa kriittisen kirjoittelun seurauksena.

En muista ministeriä, joka olisi joutunut eroamaan *Helsingin Sanomien* tai muun median kriittisen kirjoittelun takia, vaan he ovat aina joutuneet eroamaan omien teke-mistensä takia. Ei media palkkaa tai erota ministereitä, eikä meillä ole voimaa eikä haluakaan heitä erottaa.

Perustelit aikoinaan Hesarin päätoimittajalle Janne Virk-kuselle, että sinut kannattaa palkata, koska sitten et enää

kuse [teltan] sisään, vaan ulos. Näin ajattelet työstäsi edelleen.

Tällainen keskustelu tosiaan käytiin, ja olin kova *Hesari*-kriitikko, mutta juuri sen takia, että *Hesari* oli kukkulan kuningas. Ketä sitten arvosteltaisiin, jos ei juuri sitä? Ja uskon, että *Hesaria* arvostellaan edelleen juuri tästä samasta syystä. En nykyisin juurikaan arvostele muuta mediaa, eikä omien kollegoiden kritisoiminen kuulu kutyymiin. Olen siinä mielessä joukkuepelaaja.

Nykyisin Hesaria kritisoidaan sosiaalisessa mediassa. Harkitset palkkaavasi kovimmat kriitikot osastollesi töihin.

En ehkä kovimpia, mutta älykkäimpiä voi harkita. En ehkä omalle osastolleni, mutta miksipä ei meidän lehteemme. Olen jo perustanut eri lehtiin neljä tai viisi mediakriittistä palstaa. Tämä aika vähän huutaa kuudetta. **Päätoimitit aikanaan rauhaa ja väkivallattomuutta edistävää Ydin-lehteä. Fanitat Natoa äänekkäästi, jotta kukaan ei muistaisi hippimenneisyyttäsi.**

Olen ylpeä hippimenneisyydestäni, eikä se hippeys ihmisestä lähde koskaan. Mutta puhtaasti järjellä ajatellen Nato on yksi historian onnistuneimmista rauhanliikkeistä. Ehdottomasti menestyksekkäämpi kuin Rauhanpuolustajat.

Kirjoitit hiljattain, että "Tammikuussa 2004 Halla-aho oli lukenut HS:sta Saska Snellmanin (nykyinen Saarikoski) kolumnin". On luontevaa viitata itseensä kolmannessa persoonassa.

Tästä tulee kotonakin sanomista. Kyllä se alkaa olla huru-ukon merkki, kun muistelee vanhoja tekstejään ja puhuu itsestään kolmannessa persoonassa.

Saarikoski on toimittajapiireissä yleinen sukunimi, mutta haluat korostaa sitä, että toisin kuin Laura, Jyrki ja Sonja, vain sinä olet lähisukua sen kaikista tunnetuimman Saarikosken kanssa.

Niin, missä olen sitä sitten korostanut? Mutta en minä ole tätä nenää valinnut. ●

Näin Yle käyttää rahojaan

Mihin Ylen rahat menevät? Journalisti kysyi Yleisradion talousjohtaja Maisa Hyrkkäselä.

Manu Haapalainen, teksti • Johanna Sarajärvi, grafiikka

yle

- Yle on osakeyhtiö. Suomen valtio omistaa Ylestä 99,98 %.
- Ylen toiminta rahoitetaan yleisradioveron tuotoilla.
- Ylen saama rahamäärä tarkistetaan vuosittain.
- Yleisradiolakiin perustuvan indeksikorotuksen tarkoitus on kattaa yleinen kustannusten nousu.
- Yle-veron lisäksi Yle saa pieniä tuottoja muun muassa ohjelmatoiminnasta, palvelujen myynnistä ja tila- ja laitevuokrista.

Mistä rahat tulevat?

Kaikki tuotot vuonna 2022:

Rahoitus vuonna 2022:
arvonlisäveron jälkeen
506 miljoonaa euroa.
Rahoituksesta Yle-veroa 98,5 %.

Mihin rahat menevät?

Kaikki kulut vuonna 2022:

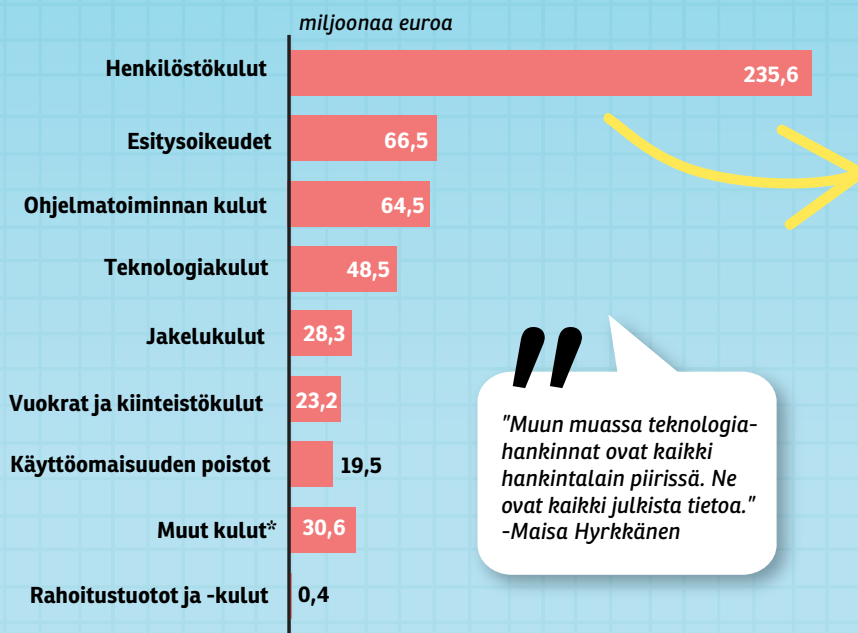

TILIKAUDEN TULOS:
-3,0 MILJOONAA EUROAA.

Maisa Hyrkkänen
on Yleisradion
talousjohtaja

Näihin Yle käyttää rahaa

"Muun muassa teknologia-hankinnat ovat kaikki hankintalain piirissä. Ne ovat kaikki julkista tietoa."
-Maisa Hyrkkänen

Palkat ja palkkiot vuonna 2022

Henkilötyövuosia: 3343
Työllistettyjä freelancereita vuonna 2022: 4031

Johdon palkat ja palkkiot

Toimitusjohtaja Merja Ylä-Anttilan
palkat ja palkkiot 353 000 €

Muut johtoryhmän
palkat ja palkkiot yhteensä 1 918 000 €

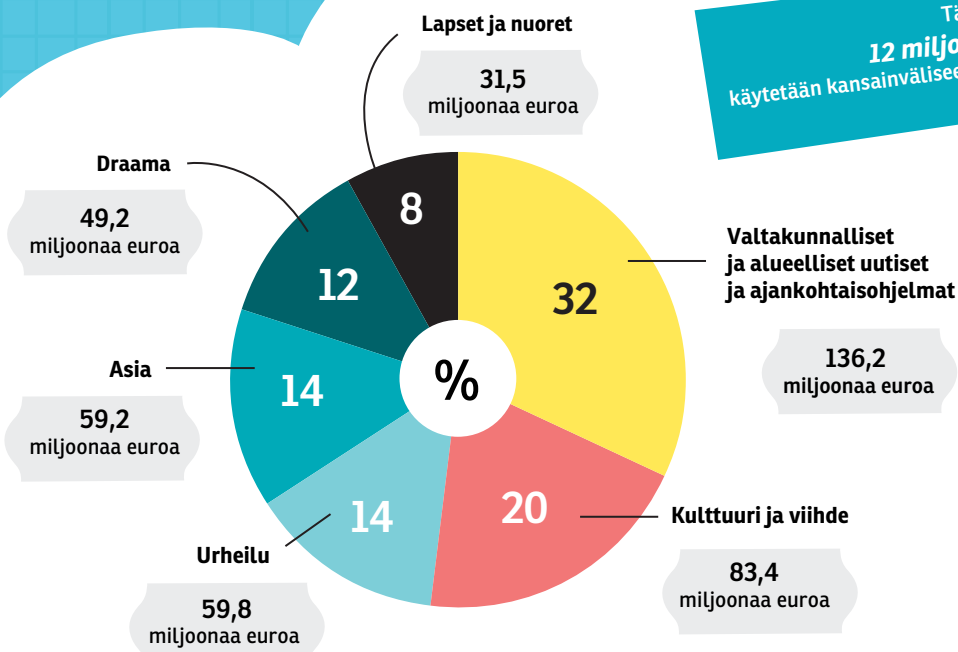
Hallituksen palkat ja palkkiot..... 119 000 €

Hallintoneuvoston
palkat ja palkkiot 146 000 €

Palkat ja palkkiot yhteensä:
197,8 miljoonaa euroa.

*mm. matkakulut, tutkimukset, toimistokulut, edustuskulut jne.

Vuonna 2022 Yle käytti yhteensä 419,3 miljoonaa euroa sisältöihin ja palveluihin. Näin summa jakautui:

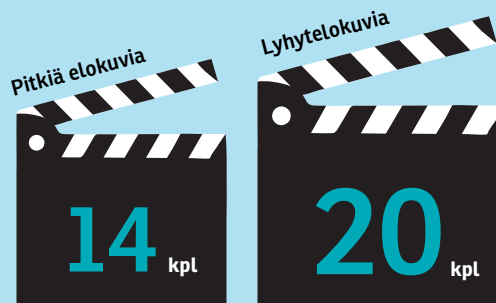
Tästä summasta **12 miljoonaa euroa** käytetään kansainväliseen ohjelmistoon.

Tästä summasta **515 000 euroa** käytettiin yhdysvaltalaisen ohjelmien hankkimiseen.

"Yle raportoi toiminnastaan ja rahankäytöstään vuosittain Traficomille. Heillä on oikeus saada Yleltä kaikki tieto. Raportin perusteella Traficom antaa lausunnon Ylen toiminnan lainmukaisuudesta. Lausunto on julkinen."
– Maisa Hyrkkänen

"Usein mielenkiintoa kohdistuu yksittäisten ohjelmien tai urheilu-oikeuksien hintoihin. Me toimimme markkinoilla, kuten muutkin toimijat. Kun markkinoilla tehdään sopimuksia, ne ovat toisen sopijapuolen liikesalaisuuksia. Niitä emme voi paljastaa. Kyse ei ole siitä, että haluamme pimentää tietoa, vaan haluamme toimia oikein. Myös kilpailuoikeudelliset syyt estävät jakamasta tietoa esimerkiksi urheilusopimuksista."
– Maisa Hyrkkänen

Kotimaisia elokuvia rahoitettu vuonna 2022

Luovalle alalle kohdistuneet hankinnat vuonna 2022

miljoonaa euroa

Kotimaiset esitysoikeudet

35,9

Musiikin esitysoikeus- ja tekijänoikeuskorvaukset (Teosto ja Gramex)

24,2

24,0

Ohjelmatoiminnan palvelut

14,2

Tekijänoikeuskorvaukset

"Raportoinnin monipuolisuutta yritetään vuosi vuodelta kehittää monimuotoisemmaksi ja avoimemmaksi."
– Maisa Hyrkkänen

MEDIA-ALA

**Suurin työnantaja painostaa
pientä toimitusta, kilpailu
on "murhaavaa" ja sanomalehtiä
omistaa sama liikemies.
Ahvenanmaa on silti maailman
paras paikka tehdä journalismia,
sanovat paikalliset toimittajat. ➡**

Marja Honkonen, teksti • Tiina Tahvanainen, kuvat

Pienessä yhteisössä haastateltavia kohtaan ei voi olla ilkeä, Michael Hancock sanoo. Juttujen kohteet voivat joutua ikävään valoon, mutta Hancock uskoo heidän kunnioittavan häntä toimittajana. "Uskon heidän tietävän, että tein vain työtäni. Toki on niitäkin, jotka eivät anna minulle koskaan anteeksi."

Kyllä hänet kaupassa tunnustetaan: tutkiva journalisti, karkäs kolumnisti, muusikko, kirjailija, käsikirjoittaja – ja vielä hattumiehiä.

”Minulla on hattu päässä sekä bylinessä että tosielämässä”, **Michael Hancock** sanoo.

Kellonsoitto kutsuu *Nya Ålandin* toimitusta tiistain aamupalaveriin, mutta Hancock on livahtanut *Journalistin* haastateltavaksi konttorin perälle. Ilman hattua, tosin.

Nyanin toimittajana työskentelevä Hancock kertoo syntyneensä journalistin ammattiin: äiti **Yvonne De Geer Hancock** oli ensimmäinen nainen ruotsalaisen *Expressenin* toimittajana, isä **Bill Hancock** taas kii-vasluontoinen suomenruotsalainen toimittaja.

Michael Hancock, 58, työskenteli uransa alkupuolella muun muassa *Expressenissä* ja *Aftonbladetissa*, mutta päätyi 1990-luvulla kirjoittamaan ruotsalaisia saippuasarjoja, muiden muassa pari jaksoa Suomessakin suosittua *Varustamo*-draamasarjaa. Sittemmin hän palasi asiaohjelmien pariin, muutti Ahvenanmaalle ja työskenteli monialaisena freelancerina, kunnes suostui syksyllä 2018 kolmen kuukauden pätkään kulttuuritoimittajana *Nyanissa*.

”Mutta sitten uteliaat korvani veivät minut uutistoi- mitukseen.”

Hancock sanoo viihtyvänsä *Nyanissa*, koska ilmapiiri on hyvä ja päätoimittaja alaistensa puolella. Mitä nyt kollegojen nauru avokonttorissa joskus häiritsee, kun pitäisi soittaa vakava työpuhelu.

”Se on ihan aito ongelma”, Hancock sanoo.

Myös Hancockin *Nya Åland*-uraan on mahtunut varus- tamodraamaa.

Viime keväänä lehti julkaisi laajan juttusarjan Ahvenanmaan ja Suomen välisestä verorajasta, joka mahdollistaa risteilyjen tax-freen, mutta myös pakottaa ahvenanmaalaiset tullaamaan lähes kaiken manner-Suomesta ostetun.

Juttusarjan päätteeksi Hancock kirjoitti *Nyanin* pääkirjoituspaikalle kaksi kokoavaa, mutta kriittistä tekstiä aiheesta. Hän moitti varustamoja niiden työkulttuurista ja siitä, miten varomattomasti ne luottavat tax-freen jatkuvan loputtomasti.

Se ei sopinut Ahvenanmaan suurimmalle työnantajalle, Viking Linelle. Yhtiö ilmoitti lopettavansa kaiken mainostamisen lehdessä. Siihen saakka Viking Linellä oli ollut esimerkiksi vakiopaikka aikataululleen *Nyanin* takasivulla viisi kertaa viikossa. Lehti menetti kymmenien tuhansien eurojen mainostulot.

”En voi sanoa odottaneeni, että niin kävisi”, Hancock sanoo.

Mutta ei se mikään shokki ollut. Varustamot ovat Ahvenanmaalla ”ilmeisen kuuma peruna”, hän luonnehtii.

Kenties suurempi yllätys *Nyanin* toimitukselle oli se, miten paljon asia kiinnosti maakunnan ulkopuolella:

Aiheesta kirjoittivat tiedotusvälineet sekä manner-Suomessa että Ruotsissa. Suomen Journalistiliitto ilmoitti lopettavansa yhteistyön Viking Linen kanssa.

Nya Ålandin päätoimittaja **Anna Björkroos** arvioi laivayhtiön reaktion herättäneen laajaa huomiota siksi-kin, että se on tuttu sekä suomalaisille että ruotsalaisille.

”Ehkä se tuntui monista vain hyvin oudolta, ja asetelma siltä, että vastakkain ovat Daavid ja Goljat. Pientä ahvenanmaalaista paikallislehteä rankaisee iso yritys.”

Viking Line ei ole palannut mainostajaksi.

EHKÄ KRIITISESTÄ JUTUSTA VIHASTUNUT laivanvarustaja myös sopi monen Ahvenanmaa-ennakkoluuloihin. Että piirit ovat pienet ja kaikilla on joku sukulainen risteily-emäntänä tai sipsitehtaalla töissä.

Ahvenanmaa on sekä maapinta-alaltaan (1553,90 neliökilometriä) että väestöltään (noin 30 000) Suomen pienin maakunta. Se on kuin Sonkajärven maa-ala olisi revitty 6700 saareksi ja 60:lle niistä olisi asutettu kaikki vihtiläiset.

Kulttuurisesti Ahvenanmaa ei ole pieni ja repaleinen. Itsehallinto, vahva oma identiteetti sekä ruotsin kieli sitovat maakunnan tiiviiksi yhteisöksi, omaksi saarivaltakunnakseen. Ahvenanmaa on Suomen Färsaaret.

Myös sen mediakenttä on poikkeuksellinen. Maarianhaminassa tehdään kahta tilattavaa sanomalehteä, *Ålandstidningeniä* ja *Nya Ålandia* sekä erilaisia matkailuun, yrityksiin ja merenkulkuun keskittyviä ilmaisjakelulehtiä. Siellä toimii myös julkisen palvelun radiokanava Ålands Radio & TV (ÅRTV). Toiseksi suurimmasta kaupungista Jomalasta käsin radiolähetyksiä tekee yksityinen Steel FM -kanava.

Televisiosta näkyvät Ylen kanavat, MTV ja Nelonen, SVT:n kanavat ja TV4. Myös ÅRTV:llä on oma kanavansa, jolla lähetetään teksti uutisia ja radio-ohjelmaa, arkisto-ohjelmia sekä vaalien alla väittelyitä ja valvojaisia.

Rehevän mediakentän ilmeinen syy on itsehallinto. Sen myötä ahvenanmaalaiset saavat päättää muun muassa kuntajaosta, sosiaali- ja terveydenhuollosta, koulutuksesta ja liikennekysymyksistä. Jonkun pitää seurata päätöksiä ja päättäjiä.

Myös monen ison yrityksen kotipaikka on Ahvenanmaa. Siellä toimivat Viking Linen lisäksi esimerkiksi Eckerö-konserni, elintarvikeyritys Orkla Suomi, lelutehdas Plasto, logistiikkayritys Transmar sekä pankkikonserni Ålandsbanken.

”Ahvenanmaa on iso yhteiskunta pienessä paketissa”, *Ålandstidningenin* uutispäällikkö **Malin Henriksson** sanoo.

”Meillä on oma hallituksemme, omat pörssiyrityksemme – meillä on kaikkea kuin olisimme isompikin alue. Media voi kuitenkin seurata kaikkea, kuten pienemmällä paikkakunnalla.”

Aiheet ovat suuria, mutta päättäjät lähellä ja helposti saatavilla. Maakuntapäivien edustajien puhelinnumerot ovat julkisia, eikä maakuntaneuvoksen tai ministerien haastatteluja tarvitse sopia sihtee-

Ehkä se tuntui monista vain hyvin oudolta, ja asetelma siltä, että vastakkain ovat Daavid ja Goljat. Pientä ahvenanmaalaista paikallislehteä rankaisee iso yritys.

Anna Björkroos, Nya Ålandin päätoimittaja

Michael Hancock tuli Nya Ålandiin kulttuuritoimittajaksi, mutta alkoi pian tehdä tutkivia juttuja. Hän on tehnyt juttuja muun muassa Ålands Radion ilmapiiriongelmistä sekä lapsipornosta tuomion saaneesta lääkäristä. Päätoimittaja Anna Björkroos antaisi toimitukselleen mieluusti enemmänkin aikaa tutkivan journalismin tekemiseen, mutta pienessä lehdessä se on hankalaa.

A portrait of Malin Henriksson, a woman with long brown hair, standing on a city street. She is wearing a blue and black patterned jacket over a black top. Her arms are crossed, and she is looking directly at the camera with a slight smile. The background shows a blurred city street with buildings and trees.

Malin Henriksson tekee uutis-
päällikkönä pitkiä päiviä. "Aloitan
kahdeksan aikaan, enkä yleensä
malta päästää lehdestä irti ennen
kuin se menee puoli kymmenen
aikaan painoon. En yleensä ole
kuitenkaan koko iltaa toimitukses-
sa, vaan kotona. Joka toinen viikko
on vapaata."

rin kanssa. Jalkapallokentän laidalle voi mennä jututtamaan Veikkausliiga-pelaajaa.

Siksi journalismin tekeminen Ahvenanmaalla on valtavasti hauskaa, Henriksson sanoo.

"Täällä voi tehdä suuria tutkimuksia juttuja elinkeinopoliitikasta tai pieniä arkisia haastatteluja, eikä koskaan tärkälän tiedä, mihin joutuu. Takaluukussa pitää aina olla kumisaappaat."

AHVENANMAAN luetuin lehti on vuonna 1891 perustettu, kuudesta viikossa ilmestyvä *Ålandstidningen* – toiselta nimeltään *Tidningen Åland* ja lempinimeltään "*Gamlan*", se vanha. Tilaaajia on 7 994, ja lehden verkkosivustolla käy viikoittain noin 28 000 eri lukijaa. Yhtiö on vakavarainen. Viime vuonna ÅTT-konsernin liikevaihto kasvoi 5,7 miljoonaan euroon ja se teki voittoa 515 000 euroa.

Liiketoiminta nojaa edelleen vahvasti printtilehteen. Sen jakeleminen ympäri saaristoa on lehden päätoimittajan ja toimitusjohtajan **Daniel Dahlénin** mukaan "suhteettoman kallista".

Ahvenanmaalaiset sanomalehdet poikkeavat mannersuomalaisista siinä, että ne julkaisevat seuraavan päivän printtilehtensä näköislehdet iltakymmeneltä – *Nyan* ja *Gamlan* yhtä aikaa.

Isot uutiset säästetään yhä niihin, Malin Henriksson kertoo.

"Kaikkien tiedossa olevat, breaking news -tyyppiset julkaisemme niin nopeasti kuin vain pystymme. Mutta jos meillä on oma uutinen, tapana on yhä odottaa."

Tulevina vuosina käytännöt epäilemättä muuttuvat, Henriksson arvioi. Lehdessä ollaan hyvin tietoisia tarpeista kehittää digitaalista journalismia.

"Uskon, että jos Ahvenanmaalla ei olisi kahta paperista sanomalehteä, tekemisemme olisi paljon digitaalisempaa", Henriksson sanoo.

Daniel Dahlén sanoo, ettei yhtiö toistaiseksi suunnittele paperilehden ilmestymispäivien vähentämistä. Toimituksen työtä on kyllä viety digivetoisempaan suuntaan.

Mutta kun lehteä on tehty 131 vuotta printtinä, ajattelutapa ei muutu yhdessä yössä, Dahlén toteaa.

"Ahvenanmaa on digitalisaatioissa myöhässä, mutta ehkä meidän ei tarvitse pudota samoihin kuoppiin kuin muiden alalla aiemmin."

Historia painaa *Ålandstidningeniä* myös toisessa suhteessa. Lehden perusti aikanaan **Julius Sundblom**, ahvenanmaalainen toimittaja ja poliitikko, joka oli 1920- ja 1940-luvulla sekä ainoan lehden päätoimittaja että maakuntapäivien puheenjohtaja. Jonkin aikaa Sundblom oli myös samaan aikaan Ålandsbankenin hallituksessa. Eräänlainen Ahvenanmaan kuningas, "*Ålandskungen*" siis.

Sundblom ajoi Ahvenanmaan itsehallintoa ja olisi halunnut, että saaret liitetään Ruotsiin. Mahtimiehen rintakuva on edelleen *Ålandstidningenin* nimiön vieressä, ja lehden slogan on *För ett självstyrkt örike*, autonomisen saarivaltion puolesta. Itsehallintoon kytkeytyy myös saarten demilitarisointi, jota lehti kannattaa vahvasti.

Daniel Dahlén kertoo päätyvänsä roolinsa puolesta usein puhumaan ja antamaan haastatteluja siitä, miksi itsehallintoa pitää vaalia. Ahvenanmaalaisesta suvusta tulevalle se ei ole mitenkään vaikeaa tai epäluonteavaa, Dahlén sanoo.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö lehti suhtautuisi kriittisesti maakunnan päättäjiin ja elinkeinoelämään, Dahlén korostaa. *Ålandstidningenin* tehtävä on valvoa, että

itsehallinto ja demokratia toteutuvat.

"Mutta olemme myös erittäin tarkkoja siitä, ettei itsehallinnon perustuksia ravistella. Uskomme, että sillä on tärkeä rooli identiteettimme rakentamisessa myös tulevaisuudessa – että se tulee säilyttää ja sitä täytyy kehittää."

"UNIK LÄSARÄGD TIDNING för fria ordet", ainutlaatuinen lukijoiden omistama lehti vapaan sanan puolesta. Niin julisti vuonna 1981 perustetun *Nya Ålandin* ensimmäinen lööppi.

Sen perustivat *Ålandstidningenistä* potkut saanut päätoimittaja ja muut omistajien toimintaan pettyneet journalistit – toimitus ilman lehteä. Rahoitus kerättiin tavallisilta kansalaisilta.

Alkujaan lehtien linjassa oli selvä ero: *Nyan* pidettiin vasemmistolaisena, radikaalimpana ja feministisenä, *Gamlania* taas konservatiivisena ja yrityksiä ja päättäjiä myötäilevänä.

Nyt lehtien päätoimittajat eivät ainakaan haastatteluissa tahdo nimetä merkittäviä eroja lehtien linjassa.

Ålandstidningen on pääkirjoituslinjaltaan porvarillinen ja itsehallintoa kannattava, Daniel Dahlén määrittelee.

"Ja *Nya Ålandilla* on toisenlainen linja."

Anna Björkroos taas korostaa, että *Nyan* perustettiin rikkomaan mielipidemonopoli. Myös sen linjaan kuitenkin kuuluu puolustaa itsehallintoa.

"Mutta jos lehtien välillä haluaa etsiä eroa, niin ehkä me näemme Ahvenanmaan enemmän osana Suomea, vaikka meillä aina onkin ahvenanmaalaiset silmälasit päässä."

Kilpailu lehtien välillä on joka tapauksessa äärimmäisen kovaa. Kumpikin haluaa olla toista nopeampi ja kiinnostavampi, yksinkertaisesti parempi.

Eräs tähän juttuun haastateltu toimittaja kuvaa kisaa "murhaavaksi". Useimpien haastateltavien mielestä kilpailu tekee työstä entistä kiinnostavampaa.

"Ahvenanmaalla on erittäin hauskaa olla journalisti. Ja luulen, että juuri kilpailu tekee siitä erityisen hauskaa", Anna Björkroos sanoo.

"Näen, että kollegoilla on työssään hurja imu. He ovat intohimoisia ja haluavat tehdä työnsä mahdollisimman hyvin."

Kaikki haastateltavat kuitenkin vakuuttavat, ettei kilpailu vaikuta journalistien henkilökohtaisiin väleihin. Kolmessa uutistoimituksessa työskentelee yhteensä viitisenkymmentä journalistia. Se on turhan pieni porukka riidellä keskenään, etenkin jos joskus haluaa vaihtaa työpaikkaa.

Esimerkiksi *Ålandstidningenin* Malin Henrikssonilla on kokemusta myös *Nya Ålandista* ja Ålands Radiosta. Hänen mukaansa aiemmin etenkin kilpailevan lehden toimitukseen vaihtaminen saattoi olla vaikeaa. Enää ei.

"Päinvastoin siitä iloitetaan, jos toisesta toimituksesta saadaan rekrytoitua taitava journalisti ja sitä kautta etua uutiskilpailussa."

KILPAILEVAA LEHTIKAKSIKKOA YHDISTÄÄ eräs yllättävä asia: suurin omistaja. Hän on miljonääri ja liike-elämän vaikuttaja, **Anders Wiklöf**, 77, jota julkisuudessa kutsutaan joskus nykyiseksi "Ahvenanmaan kuninkaaksi".

Ahvenanmaan molempien lehtien omistaminen on Wiklöfille luonteavaa, sillä hän omistaa saarilla paljon muutakin: kauppaketjun, hotellin, kiinteistöjä sekä viidenneksen Ålandsbankenista.

Ålandstidningenin osakkeita Wiklöf omistaa sekä suoraan että Wiklöf & Lundqvist -yhtiön kautta ystävänsä **Ben Lundqvistin** kanssa. *Nya Ålandista* Wiklöfille kuuluu 73 prosenttia.

Omistuksen keskittyminen on perinteisesti nähty lehdistövapauden kannalta ongelmallisena. Ahvenanmaalla Wiklöfin halua omistaa ja rahoittaa etenkin *Nya Ålandia* pidetään kuitenkin pääasiassa lehdistövapautta tukevana. Ilman Wiklöfin sijoitusta lehti olisi todennäköisesti mennyt konkurssiin.

Myös Wiklöf sanoo, että hänen syynsä omistaa lehtiä on demokratian tukeminen.

”On tärkeää, että lehdet toimivat myös taloudellisesti, mutta yhteiskunnalle on erittäin tärkeää, että meillä on kaksi lehteä ja kaksi ääntä”, Wiklöf sanoo *Journalistille* puhelinhaastattelussa.

Taloudellisestikaan sijoitukset eivät ole tuki olleet pötköjä. Wiklöfin yritykset ostavat paljon mainontaa, ja lehtien kilpailu pitää ilmoitushinnat kurissa.

Wiklöf itse muistaa yrittäneensä puuttua *Nya Ålandin* linjaan kerran ehdottamalla sinne kolumnistiksi erästä muualta potkut saanutta kirjoittajaa. Päätoimittaja kieltäytyi välittömästi.

”Ajattelin, että voisihan se olla omistajan asia saada ehdottaa, kuka saa töitä. Mutta ei se sitten mennyt niin”, Wiklöf naureskelee.

Kertaalleen hän tosin on puuttunut lehden päätöksiin. Vuonna 2015 lehden hallitus oli jo päättänyt paperilehden ilmestymispäivien vähentämistä viidestä kolmeen. Wiklöf päätti sijoittaa yhtiöön lisää rahaa. Samalla hän linjasi, etteivät paperilehden ilmestymispäivät vähene.

”Mutta kuules, sinun on syytä tietää, ettei minulla itselläni ole koskaan ollut tietokonetta, enkä ole koskaan käyttänyt sähköpostia. Sen sijaan puhun ihmisten kanssa puhelimesta”, Wiklöf sanoo.

Digijournalismi ei ole hänen erikoisalaansa, hän korostaa.

Wiklöf uskoo digitalisaation etenevän väistämättä myös hänen omistamissaan sanomalehdissä.

”Mutta ei niin nopeasti kuin niin kutsutut asiantuntijat vielä kymmenen vuotta sitten väittivät. He sanoivat silloin paperilehtien loppuvan parin-kolmen vuoden sisään.”

Wiklöf pitää ahvenanmaalaisten journalistien ja päättäjien sekä liike-elämän vaikuttajien suhteita asiallisina, mutta mutkattomina. Viking Linen päätös vetää ilmoituksensa pois *Nya Ålandista* ei saa häneltä ymmärrystä.

”Se oli minusta hätäinen ja vähän lapsellinen päätös.”

AHVENANMAAN YLEISRADIO ÅRTV on pitkään jäänyt kahden lehden uutiskilpailussa kolmanneksi. Nyt moni on kuitenkin huomannut sen tormakoituneen uutisoinnissa ja kenties tekevän enemmän uutisia verkkoon.

Syy voi olla uudessa johdossa. Yhtiötä on vetänyt vuodenvaihteesta saakka Helsingistä muuttanut journalistipariskunta, **Heidi Grandell-Sonck** vastaavana päätoimittajana ja **Fredrik Sonck** toimitusjohtajana.

”Emme kyllä oikeastaan tee enempää juttuja verkkoon, mutta olemme alkaneet miettiä enemmän sitä, miten verkkoon tehdään uutisia ja millaiset otsikot ja ingressit niissä on. Ajattelemme alustaa aiempaa enemmän”, Grandell-Sonck sanoo.

Tekstiuutisia rajaa sisäinen linjaus, että Ålands Radio tekee verkkoon yli 1500 merkin juttuja lähinnä poik-

Yhteiskunnalle on erittäin tärkeää, että meillä on kaksi lehteä ja kaksi ääntä.

Anders Wiklöf, miljonääri ja yrittäjä

keustapauksissa.

Grandell-Sonck pitää rajaa journalistisesti haastavana. Pahimmillaan se aiheuttaa tilanteita, joissa verkk uutiseen maakuntavaaliehdokkaiden rikostaustoista eivät mahdu näiden omat kommentit.

Toimitusjohtaja Fredrik Sonck ymmärtää rajausta paremmin.

”Minulla on sanomalehtitaustaa, joten ymmärrän sanomalehtiä siinä, ettei julkinen palvelu saa pilata niiden ansaintamallia digitaalisilla markkinoilla”, Sonck sanoo.

”Mutta on myös paljon yleisöä, joka ei nykyisin kuuntele radiota, mutta maksaa mediamaksua – ja meillä on velvollisuus palvella myös heitä. Perustehtävämme on tiedonvälitys, ei radioäänen välittäminen.”

Sonckien aloittaessa Ålands Radiolla oli takanaan suuri julkinen kriisi. Yhtiön työilmapiiiriä, huonoa johtamista ja työpaikalla tapahtunutta seksuaalista häirintää ja kiusaamista oli puitu *Nya Ålandin* juttusarjassa. Jutuissa keskeisessä roolissa ollut päällikkötoimittaja kanteli niistä julkisen sanan neuvostoon useisiin *Journalistin ohjeiden* kohtiin vedoten. *Nyan* sai langettavan, mutta lopulta vain puutteista samanaikaisessa kuulemisessa.

”Tullessani tänne töihin tunsin, että monen oman arvontunto ja luottamus omaan työhön oli kärsinyt”, Grandell-Sonck sanoo.

Irtisanoutumiset ja kriisin puiminen mediassa olivat vaikuttaneet siihen, ettei moni kokenut ylpeyttä ja iloa juuri Ålands Radiossa työskentelemisestä. Moni oli yksinkertaisesti myös väsynyt. Samaan aikaan julkinen keskustelu ja journalismin kritiikki ovat koventuneet.

Grandell-Sonck sanoo haluavansa päätoimittajana vahvistaa toimituksen työntekijöiden ylpeyttä omasta työstään, toimittaja kerrallaan. Se johtaa askel askeleelta entistä laadukkaampiin juttuihin, mikä nostaa myös koko tiedotusvälineen profiilia.

”Haluan heidän tuntevan, että olemme tiimi”, Grandell-Sonck sanoo.

”Ålands Radio ei ole enää kriisiyhtiö, vaan yhtiö, jossa rakennetaan uutta. Siksi olemme tosi iloisia kuullessamme, että se on huomattu myös talon ulkopuolella.”

SONCKIT HAKIVAT ÅLANDS RADION johtoon nimenomaan työparina. Tehtävät kiinnostivat, mutta he myös halusivat muuttaa elämänsä ja saada arkeen enemmän aikaa. Fredrik Sonck työskenteli aiemmin *Hufvudstadsbladetin* kulttuuritoimituksen päällikkönä. Heidi Grandell-Sonck oli Svenska Ylen tutkivan journalismin tuottajana, omien sanojensa mukaan unelmatyössään.

”Rakastin sitä työtä liian paljon omaa parastani ajatellen. Työ valui iltoihin ja viikonloppuihin”, hän sanoo.

Päätoimittajan ja toimitusjohtajan tehtävät eivät varsinaisesti ole mitään dowshifistaamishommia. Mutta pelkästään se, että työmatkoihin ja kolmen lapsen kouluun ja päiväkotiin viemiseen menee kahden sijasta puoli tuntia, muuttaa paljon. Maarianhaminassa kaikki on lähellä.

Myös työ pienessä toimituksessa on hyvin erilaista. Yleen verrattuna Ålands Radio on vähemmän hierarkkinen ja lokeroitu. Kaikki tekevät lähes kaikkea.

Esimerkiksi toimitusjohtaja Sonck työskentelee noin puolet työajastaan toimittajana. Hänen pitää toisaalta myös varmistaa, että talossa on pätevä mastoteknikko. Tai pohtia, mistä löytyvät rahat radiomaston palaneen lampun vaihtamiseen.

Ålands Radion toimituksen väestä noin kolmannes on kotoisin Ahvenanmaalta, kolmannes Ruotsista ja loput Suomesta. Riittävän erilaiset taustat takaavat, että toimitus pystyy tarkastelemaan pientä yhteiskuntaa monipuolisesti ja kriittisesti.

Grandell-Sonckin mukaan jääviydestä keskustellaan toimituksessa silti usein.

”Viimeksi eilen. Kaikilla on sukulaisia, jotka ovat kytköksissä suurimpiin yrityksiin tai politiikkaan tai ovat jossain virassa maakuntahallinnossa.”

TYÖSSÄÄN TUTKIVANA JOURNALISTINA Michael Hancock saa paljon vinkkejä, harvemmin kuitenkaan kaupan kassalla.

”Tämähän on niin pieni paikka! Silloin toiset näkisivät ihmisten tulevan puhumaan minulle ja paljastavan itsensä lähteinä. Sen sijaan he soittavat tai meilaavat”, hän sanoo.

”Itsekin joudun muistuttamaan itseäni, etten saa tervehtiä lähteitäni kadulla.”

Ahvenanmaalaisilla on tapana olla yhteydessä toimituksiin matalalla kynnyksellä, hyvässä ja pahassa. Suhde lukijoihin on välitön, mutta toisaalta joku voi myös arkilla puhua toimittajalle, koska pelkää tämän olevan kytköksissä henkilöön, jota kritisoi.

Maaliskuussa 2022 molemmat Ahvenanmaan sanomalehdet uutisoivat kirjeestä, jossa 34 naista oli nostanut esiin häirinnän ja ahdistelun paikallisessa harrastajateatterissa. Tarvittiin kuitenkin vielä Ahvenanmaalta muuttaneen *Hufvudstadsbladetin* toimittajan **Annica Lindströmin** tutkiva juttu kertomaan, etteivät häirintään olleet syllistyneet vain aiemmissa jutuissa mainitut henkilöt. Heidän ohellaan monia oli ahdistellut myös teatteriyhdistyksen puheenjohtaja, joka oli luvannut puuttua asiaan.

Aiemmin myös *Nyanissa* työskennellyt Lindström oli ehdolla jutustaan Suuren journalistipalkinnon saajaksi. Ahvenanmaalla hänet palkittiin vuoden feministinä.

Björkroos kertoo pohtineensa sitä, miksi Lindströmmille puhuneet eivät olleet ottaneet yhteyttä kotipaikkakunnan mediaan. Ehkä juttua tekemään tarvittiin toimittaja, joka oli tuttu, mutta riittävän etäällä kaikesta.

Tapauksessa tiivistyvät pienen yhteisön hyvät ja huonot puolet, Björkroos sanoo.

”Pienen yhteisön vahvuutta on, että ihmiset tietävät, kenelle voi puhua. Mutta vahvuus voi olla myös heikkous.” ●

Juttuun on haastateltu myös Nya Ålandin politiikantoimittaja Emma Haraldia, Ålands Radion toimittaja Felicia Brendenbergiä sekä Hufvudstadsbladetissa työskentelevää Annica Lindströmiä. Lähteenä on käytetty lisäksi Carl-Gustav Lindénin tutkimusartikkelia ”Åland – a peculiar mediasystem”, joka on julkaistu Nordicom Review -lehdessä maaliskuussa 2021.

Päätoimittaja Anna Björkroos on tehnyt lähes koko työuransa Nya Ålandissa, jota hänen isänsä oli aikanaan perustamassa. Ahvenmaalle jääminen ei silti ollut Björkroosille itsestään selvää. ”Olen asunut myös Helsingissä ja Uppsalassa, kuten monet muut ahvenanmaalaiset. On terveellistä, että on nähnyt jotain muutakin.”

NÄMÄ AIHEET OVAT PUHUTTANEET AHVENANMAALLA TÄNÄ SYKSYNÄ

Kaksi postiyhtiö Åland Postin työntekijää tuomittiin syyskuussa Turun hovioikeudessa ehdollisiin vankeustuomioihin salakuljetuksesta, törkeästä veropetoksesta ja törkeästä dopingrikoksesta. Neljän muun syytetyn, muun muassa yhtiön nykyisen toimitusjohtajan, kohdalta syytteet hylättiin. Ahvenanmaan käräjäoikeus oli aiemmin vapauttanut kaikki kuusi syytteistä, mutta määrännyt yhtiön maksamaan sakkoja ja korvauksia. Tapauksessa oli kyse siitä, että posti oli tullannut lääkkeitä ja dopingaineita vitamiineina.

Ahvenanmaan maakuntapäivillä vaihtui valta, kun liberaalit saivat 30 prosentin kannatuksen ja nostivat paikkamääränsä kuudesta yhdeksään. Keskustalainen Centern menetti kaksi paikkaa ja putosi seitsemällä paikallaan toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Ahvenanmaan itsenäisyyttä ajava, maakuntapäivillä 20 vuotta ollut Ålands Framtid (Ahvenanmaan tulevaisuus) menetti ainoan paikkansa, mutta aikoo jatkaa puolueena.

Lapsipornosta tuomion saanut ja lääkärilupansa Ruotsissa ja Norjassa menettänyt, ahvenanmaalaislähtöinen mies sai jatkaa töitä Suomessa. Mies on työskennellyt muun muassa Pohjanmaalla. Valviran mukaan lääkärilupaa ei Suomessa ole voitu poistaa, koska mies teki rikoksensa vapaa-ajalla. Ensiuutisen aiheesta teki *Nya Åland* syyskuussa, mutta sen tutkimista on jatkanut muun muassa *Hufvudstadsbladet*.

Suomi saa vuoden 2024 eurovaaleissa yhden paikan lisää. Ahvenanmaa on jo pitkään vaatinut, että yhden mepin paikka korvamerkittäisiin Ahvenanmaalle. Asia oli ajankohtainen jo vuonna 2018, kun Ison-Britannian paikat tulivat maan EU-eron jälkeen jakoon. RKP on luvannut tukea tavoitetta hallituksen sisällä, mutta näyttää epätodennäköiseltä, että se toteutuisi.

Toimittajia urkitaan vakoiluohjelmilla - "Ei kannata luottaa mihinkään laitteisiin"

Ilkka Sorvali, teksti • Ninni Kairisalo, kuvitus

Heinäkuussa 2021 kreikkalainen tutkiva journalisti **Thanasis Koukakis** sai tekstiviestin tuntemattomasta numerosta. Viesti sisälsi linkin uutisblogiin ja kysymyksen: "Thanasis, tiesitkö tästä?"

"Klikkasin linkkiä, luin blogin ja unohdin asian pian", Koukakis kertoo ateenalaisen kahvilan terassilla.

Klikkaus ilmeisesti tartutti tutkivan toimittajan puhelimeen vakoiluohjelman.

Koukakis oli joutunut Kreikan tiedustelupalvelu EYP:n valvonnan kohteeksi ensimmäisen kerran jo vuonna 2020. Tuolloin hänen puhelintaan kuunneltiin yli kahden kuukauden ajan oikeuden luvalla.

"Kännykkäni käyttäytyi oudosti ja kysyin eräältä lähteeltäni, valvotaanko minua. Uskoin asian vasta, kun näin litteroinnit kahdesta puhelinkeskustelustani."

Koukakis oli aiemmin tutkinut muun muassa Kreikan liike-elämän ja pääministeri **Kyriakos Mitsotakis**in hallituksen korruptiota. Artikkelit julkaisi *Financial Times*.

Koukakis teki valvonnasta valituksen elokuussa 2020. EYP lopetti puhelinkuuntelun samana päivänä. Vuotta myöhemmin puhelimeen oli jälleen tartutettu korkeatasoinen vakoiluohjelma.

VAKOILUHAITTAOHJELMIEN KÄYTTÖ on koko Euroopan ongelma. Ihmis-oikeusjärjestö Amnesty Internationalin teknologiatiimissä työskentelevän **Rebecca Whiten** mukaan

Euroopassa käytettävillä vakoiluohjelmilla urkitaan muun muassa toimittajia, poliitikkoja ja ihmisoikeusaktivisteja.

Pahamaineisimmat ohjelmat ovat nimeltään Pegasus ja Predator, mutta ohjelmien tarkkaa määrää ei tiedä kukaan.

"Amnesty tietää 30–40 ohjelmaa valmistavaa yritystä, mutta niitä on todennäköisesti enemmän. Uusia tietoja tulee julkisuuteen jatkuvasti", White sanoo.

Toimittajia on urkittu haittaohjelmilla ympäri maailmaa. Syyskuussa uutisoitiin, että riippumattoman, maanpaossa toimivan venäläismedia *Meduzan* toimittajan puhelimesta löydettiin Pegasus-ohjelma.

Marokko on vakoillut Ranskassa asuvia, maata kritisoineita toimittajia. Meksikossa on vakoiltu korruptiota ja kartellia tutkivia toimittajia. Sikhivähemmistöön kuuluvaa toimittajaa **Jaspal Herania** vakoiltiin Intiassa.

Kun urkinnan kohde on toimittaja, vaakalaudalla on sekä oma että lähteiden turvallisuus. Kehittyneimmät ohjelmat asennetaan laitteeseen etänä, ja niillä voidaan kerätä tietoja käytännössä kaikesta, mitä laitteella tehdään. Koska ohjelmat ovat hyvin kalliita ja vaikeita valmistaa, niitä pystyvät käyttämään pääasiassa valtiot.

Esimerkiksi israelilaisen teknologiayrityksen valmistama Pegasus mahdollistaa pääsyn puhelimen näytölle, ja sen avulla voi ladata esimerkiksi puhelimen viestejä ja kuvia. Yritys myy ohjelmaa valtioiden käyttöön. Sillä on vakoiltu muun muassa toimittajia, aktivisteja ja opposition edustajia. Pegasuksen kaltaiset ohjelmat voi-

vat tallentaa ja lähettää eteenpäin näytön sisällön, näppäinpainallukset ja puhelujen sisällön sekä tallentaa laitteen mikrofoniin ja kameralla sen, mitä ympärillä tapahtuu.

Toisen kuuluisan vakoiluohjelman, Predatorin, kehittänyt yritys Intellexa on niin ikään israelilaisten perustama. Nykyään yrityksellä on toimintaa ja rekisteröityjä osoitteita ympäri maailmaa.

Haittaohjelmia tutkiva EU:n PEGA-komitea on arvioinut, että kaikissa unionin jäsenmaissa käytetään haittaohjelmia jollain tavalla. Tämä voi tarkoittaa myös viranomaisten suorittamaa rajattua, laillista ja oikeuden päätöksellä tehtävää valvontaa.

Kyseessä voi olla myös salamyhkäinen,

!! Kännykkäni käyttäytyi oudosti ja kysyin eräältä lähteeltäni, valvotaanko minua. Uskoin asian vasta, kun näin litteroinnit kahdesta puhelinkeskustelustani.

Thanasis Koukakis, tutkiva journalisti

vaikkeasti valvottava ja rajaamaton käyttö, jonka Pegasuksen ja Predatorin kaltaiset tehokkaimmat ohjelmat mahdollistavat.

PEGA:n arvion mukaan ainakin 14:n EU-maan viranomaiset ovat ostaneet Pegasuksen. Vahvistetusti sitä on käytetty ainakin kymmenessä jäsenmaassa, mukaan lukien Saksa, Puola, Unkari, Espanja, Alankomaat ja Kreikka.

Toimittajiin kohdistunutta urkintaa on dokumentoitu esimerkiksi Pegasus project -nimisessä hankkeessa. Kyseessä oli kansainvälinen 17 mediatalon hanke, jossa yli 80 toimittajaa analysoi kansalaisjärjestö Forbidden Storiesilta ja Amnestyyltä saatuja tietoja Pegasuksen käytöstä ja uhreista.

AMNESTYN REBECCA WHITEN mukaan Pegasuksen kaltaisten hyvin tehokkaiden vakoi-luohjelmien käyttö on aina ongelmallista niiden mahdollistaman valvonnan laajuuden takia.

”Tämän tason ohjelmia ei voi käyttää ihmisoikeuksia kunnioittavasti missään tapauksessa tai tilanteessa.”

Laitteen omistaja ei voi suojautua Pegasus-tason ohjelmilta juuri mitenkään. Ei riitä, että jättää klikkaamatta epäilyttäviä linkkejä tai välttää vaarallisia sivustoja.

Ohjelmat ovat niin sanottuja zero-click eli nollaklikkausohjelmia. Niissä hyödynnetään usein käyttöjärjestelmän tai sovelluksien koodissa olevia virheitä, joita kukaan muu ei ole

vielä löytänyt. Tällaiset virheet ovat äärimmäisen kalliita ja työläitä löytää. Hakkerit kauppaavat yrityksille tietoa niistä jopa miljoonilla dollareilla.

Nollaklikkausohjelmia on levitetty esimerkiksi kalenterikutsuilla ja WhatsApp-puheluiden kautta. Laitteen saastumiseen on riittänyt, että se on vastaanottanut kutsun tai puhelun.

Toisin kuin nollaklikkausohjelmat, monet muut haittaohjelmat vaativat käyttäjältä toimia saastuttaakseen laitteen. Niitä vastaan on helpompi varautua.

Esimerkiksi Predator vaatii yhden klikkauksen aloittaakseen urkinnan. Naa-mioituja ohjelmiston asennuslinkkejä on lähetetty tekstiviesteillä, sähköpostilla ja viestisovelluksilla.

Jotkin ohjelmat taas vaativat, että kohdelaite on fyysisesti kytketty kiinni valvontalaitteeseen. Tämän lisäksi ohjelmia

voidaan myös levittää langattomissa verkoissa, esimerkiksi autossa tai repussa olevan lähettimen avulla.

SUOMESSA POLIISI VOI oikeuden päätöksellä valvoa rikoksesta epäillyn laitteita. Poliisi on vaihtonainen menetelmistä, joilla valvontaa tehdään.

”Salassa pidettäviin taktisiin ja teknisiin menetelmiin ei oteta julkisuudessa kantaa. Poliisi voi tuomioistuimen luvalla tutustua ihmisiin ja seurata heidän viestintäänsä ja sitä myös tehdään”, sanoo poliisitarkastaja **Pertti Sovelius**.

Lainsäädännössä on tehty ero viestinnän sisällön ja laitteen muun käytön valvonnan välille.

Poliisi saa esimerkiksi valvoa rikoksesta epäillyn laitteiden viestien sisältöä. Tuomioistuin myöntää sitä varten jokaiseen laitteeseen erillisen luvan, ja se on

mahdollista vain tiettyjen rikosepäilyiden kohdalla. Niihin kuuluu esimerkiksi törkeitä väkivalta- ja seksuaalirikoksia, mutta myös turvallisuussalaisuuden paljastaminen, josta Helsingin käräjäoikeus tuomitsi kaksi *Helsingin Sanomien* toimittajaa tammi-kuun lopulla.

Toimittajat ilman rajoja -järjestö on ottanut kantaa toimittajien vakoilutapauksiin.

Suomen Toimittajat ilman rajoja ry:n puheenjohtaja **Yrsa Grüne-Luoma** suosittelee olemaan varuillaan älylaitteiden kanssa.

”Puhelin kannattaa jättää kotiin, jos on mitään tärkeää. Ei kannata luottaa mihinkään laitteeseen.”

Grüne-Luoman mukaan toimittajan riski joutua urkinnan kohteeksi voi olla korkeampi, jos kirjoittaa arkaluontoisista aiheista kuten ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Hän muistuttaa, että valtiolla on

”Vaikka toimittaja olisi maassa, jossa kunnioitetaan ihmisoikeuksia, hän ei ole turvassa. Tämä voi vaikuttaa siihen, haluavatko ihmiset käsitellä tiettyjä aiheita tai edes työskennellä journalismin parissa.

Rebecca White, Amnesty Internationalin asiantuntija

intressi tietää, mitä aiheesta kirjoitetaan ja millainen kuva siitä syntyy ulospäin.

”Mutta rajaa on vaikea vetää. Kuka sitä tietää millaisia intressejä eri toimijoilla on.”

Yhteistä toimittajien vakoilutapauksille on usein ollut valtaapitävien ärsyttäminen, mutta aiheet ovat voineet liittyä ulko- ja turvallisuuspolitiikan lisäksi esimerkiksi korruptioon, talouspolitiikkaan, ympäristöasioihin tai rikoksiin.

Urkinta voi Grüne-Luoman mukaan kohdistua myös toimittajan lähipiiriin. Koska Pegasus-tason ohjelmat keräävät tietoja laajasti, sivullisia uhreja tulee paljon joka tapauksessa.

Amnestyn White nostaa esimerkiksi läheisiin kohdistuvasta vakoilusta saudiarabialaisen toimittajan **Jamal Khashoggin** murhan.

Saudi-Arabian hallintoa kritisoinut Khashoggi murhattiin vuonna 2018 Turkissa Saudi-Arabian suurlähetystössä. Whiten mukaan Khashoggin perheenjäseniin ja muuhun lähipiiriin oli kohdistettu Pegasus-hyökkäys ennen murhaa ja sen jälkeen. Ohjelmalla on mahdollisesti saatu tietoa hänen liikkeistään.

TEHOKKAAT VAKOILUOHJELMAT ovat tiedonhankintakeinon lisäksi sorron väline. Jo pelkkä ohjelmien olemassaolo vaikeuttaa toimittajien, aktivistien ja muiden valtaa vahtivien työtä.

Ongelmana on, että ohjelmat eivät kunnioita valtioiden rajoja, ja se lisää uhkaa maailmanlaajuisesti.

”Vaikka toimittaja olisi maassa, jossa kunnioitetaan ihmisoikeuksia, hän ei ole turvassa. Tämä voi vaikuttaa siihen, haluavatko ihmiset käsitellä tiettyjä aiheita tai edes työskennellä journalismin parissa”, White sanoo.

”Vastuun ei pitäisi olla toimittajilla tai aktivisteilla, vaan valtioilla ja yrityksillä. Tarvitaan sääntelyä ja toimia.”

Muun muassa Amnesty ja Euroopan parlamentti ovat vaatineet kieltoa Pegasus-tason ohjelmien valmistamiseen, myyntiin ja käyttöön. Whiten mukaan tämä on vielä kaukainen haave.

KREIKKALAISEN TUTKIVAN TOIMITTAJAN Thanasis Koukakisin toinen valvontatapaus paljastui tuurilla. Sosiaalisen median yhtiö Meta ja Toronton yliopiston tutkimuskeskus Citizen Lab julkaisivat lokakuussa 2021 raportit Predator-haittaohjelmasta. Metan raportti sisälsi listan linkeistä, joita oli käytetty ohjelman levittämiseen. Linkkien joukossa oli sivustoja, joille Koukakis oli kirjoittanut juttuja. Hän otti yhteyttä Metaan, jonka avulla hänen puhelimensa lopulta tutkittiin.

Selvisi, että Predator oli asennettuna Koukakisin puhelimeen yli kahden kuukauden ajan heinä–syyskuussa 2021.

Koukakis kertoo, että hän ja monet muut valvonnan kohteet ovat haastaneet oikeuteen hallituksen ja tiedustelupalvelu EYP:n edustajia sekä Predatorin valmistaneen Intellexan.

”Kun parlamentin perustama selvityskomitea yritti saada tietoja EYP:ltä, heille kerrottiin tiedostojen hävinneen järjestelmäpäivityksessä. En tiedä, tulemmeko koskaan saamaan selville, mitä tietoja kerättiin ja miten niitä käytettiin, mutta jatkamme yrittämistä.”

Jotain kerätyistä tiedoista kertoo se, mitä Koukakisin lähteille on tapahtunut. Hän kertoo tietävänsä useamman tapauksen, joissa hänen lähteensä valtionhallinnossa on siirretty toisiin tehtäviin tai saanut potkut.

Kaikesta huolimatta Koukakis on optimistinen.

”Lähestyn tätä tilannetta uutena juttuna. Jatkamme asian tutkimista ja tietoisuuden levittämistä, kunnes syyttäjät tekee tehtävänsä. Meidän tulee estää autoritäärinen vallankäyttö.” ●

Israelista ja Palestiinasta kirjoittavia toimittajia häiriköidään, Yle nostanut varautumistasoa

Juha Matias Lehtonen, teksti • Mahmud Hams/Lehtikuva/AFP, kuva

Israelia ja Palestiinaa käsittelevät journalistit saavat jatkuvasti osakseen häirintää ja uhkailua. Kun lokakuussa väkivalta alueella kiihtyi, kiihtyi myös suomalaisten toimittajien häiriköinti. Journalisti haastatteli kahta toimittajaa, jotka ovat saaneet hiljattain paljon vihapostia ja joita on mustamaalattu sosiaalisessa mediassa. Molemmat esiintyvät jutussa tunnistamattomina, koska pelkäävät saavansa osakseen lisää häirintää.

Toimittajista ensimmäinen joutui silmätikuksi raportoituaan palestiinalaisten suhtautumisesta Hamasin hyökkäykseen.

”Henkilöhistoriastani levitettiin somessa väärää tietoa ja puolueettomuuttani yritettiin näin kyseenalaistaa. Minut leimattiin Hamasin tukijaksi”, toimittaja sanoo *Journalistille*.

Myös toista toimittajaa syytettiin puolueellisuudesta, kun hän oli tehnyt jutun gaza-laisten ahdingosta Israelin pommittamalla alueella.

”Someen ja sähköpostiin on tullut henkilökohtaisuuksiin meneviä vihaviestejä, joissa väitetään, että poliittisesti ja uskonnollisesti olen muka valinnut puoleni. Minua on uhkailtu työpaikan menettämisellä ja kerrottu, että asuinpaikkani on heillä tiedossa.”

Vihakampanjat uuvuttavat. Niillä on myös seurauksia työhön: toimittaja on ahdistelun takia saattanut siirtää jutuntekoa myöhemmäksi, tai kollega on saattanut viimeistellä jutun antaakseen häiriköidylle hengähdystauon. Jutut eivät kuitenkaan ole jääneet julkai-

sematta, eikä ahdistelu ole johtanut sensuuriin.

SOITTOKIERROS TOIMITUKSIIN PALJASTAA, että Israel-Palestiina-uutisoitinta koskevan asiatoman palautteen määrä on lisääntynyt. Varsinaista uhkailujen vyöryä ei kuitenkaan ole havaittu, eikä toimituksiin kohdistu erityistä turvallisuusuuhkaa.

Israelin-Palestiinan tilannetta koskevasta hyökkäävästä palautteesta noin kolme neljäsosaa tulee Israelin tukijoilta.

Jouko Jokinen, Yle Uutisten vastaava päätoimittaja

”Israel-Palestiina-teemasta tulee aina voimakasta palautetta, mutta en ole ainakaan vielä havainnut lehteen tai toimittajiin kohdistuvaa uhkailua”, sanoo *Suomen Kuvalehden* päätoimittaja **Matti Kalliokoski**.

Yle Uutisten vastaava päätoimittaja **Jouko**

Jokinen esittää hieman kielteisemmän tilannearvion.

”Kun maailmalla tapahtuu karmeuksia, totta kai kommentointi kärjistyy. Viime viikkoina on tullut tavallista enemmän kovaa palautetta ja jopa uhkaukseksi tulkittavia viestejä”, Jokinen sanoo.

Perinteisesti suurin osa kaikkein kiihkeimmistä viesteistä tulee suomalaisilta Israelin tukijoilta, usein kristityiltä. Puolueeton toimittaja saa herkästi otsaansa antisemitistin leiman. Tätä mieltä on suuri osa tähän artikkeliin haastatelluista journalismin ammattilaisista.

”Sanoisin, että Israelin-Palestiinan tilannetta koskevasta hyökkäävästä palautteesta noin kolme neljäsosaa tulee Israelin tukijoilta”, Jokinen arvioi.

Jokinen kertoo, että Ylen valmius- ja varautumistasoa on korotettu tilanteen vuoksi. Muissa maissa toimittajat ovat joutuneet vaarallisiin tilanteisiin uutisoidessaan Israel- tai Palestiina-aiheisista mielenosoituksista. Jokinen ei kerro yksityiskohtia siitä, mitä varautumistason nostaminen käytännössä tarkoittaa, mutta toteaa, että valmius henkilösuojaukseen on herkempi ja että mielenosoituskeikoilla pyritään normaalia suurempaan varovaisuuteen.

ERÄS AIHEESTA KIRJOITTANUT toimittajamies kertoo, että hän ei ole saanut osakseen maalitamista tai uhkailua. Hän kuitenkin arvelee, että naisia painostetaan enemmän kuin miehiä.

Israel pommitti toukokuussa 2021 gazalaisrakennuksen, jossa sijaitsivat uutistoimisto AP:n sekä televisiokanava Al Jazeeraan toimitukset.

”Keski-ikäisille miehille lähinnä lällätel-lään, kun taas nuorille toimittajanaishille lähetetään terveyteen ja henkeen kohdistuvia uhkauksia”, toimittaja sanoo.

Iltalehden ulkomaantoimituksen uutispääl-likkö **Joonas Lehtonen** tekee kyselykierrok-sen toimituksessaan ja päättyy samaan johto-päätökseen.

”Toimittajanaiset ja etenkin nuoret naiset saavat muita enemmän vihaviestejä tästä ai-heesta. Heihin kohdistuu henkilöön käypää, halventavaa puhetta”, Lehtonen sanoo.

Suomalaisissa toimituksissa ei yleisesti ottaen pelätä väkivallan uhkaa, mutta ilmas-sa on kieltämättä jännitteitä. Yle Uutisten Jokinen on ilmapiiristä huolissaan.

”Ei ole merkkejä siitä, että toimittajien fyy-sistä koskemattomuutta uhattaisiin, mutta sellaiseenkin pitää varautua. Ja kun toimit-tajiin kohdistuu uhkaa, median pitää puhua näistä kokemuksista avoimesti ja keskustella yhdessä toimintatavoista. Paksunahkaisuus ei ole tässä asiassa hyve.” ●

Artikkelia varten on haastateltu myös Ylen henkilöstöjohtaja Eija Hakakaria.

Gazan sodassa kuollut ainakin 36 journalistia

Sota Gazan kaistalla Lähi-idässä oli vaa-tinut ainakin 36 journalistin hengen marraskuun 6. päivään mennessä, kansainvälinen sananvapausjärjestö Com-mittee to Protect Journalists (CPJ) ra-portoi.

Gazan palestiinalaisaluetta hallitseva äärijär-jestö Hamas teki 7. lokakuuta yllätyshyökkäyk-sen Israeliin. Israel on siitä lähtien pommittanut Gazaa.

Menehtyneistä journalisteista 31 on palesti-nalaisia, neljä israelilaisia ja yksi libanonilainen. Lisäksi kahdeksan toimittajaa oli haavoittunut ja yhdentoista kerrottiin olevan kateissa tai pidätet-tyinä.

Ei ole vahvistettu, kuolivatko kaikki journalis-tit työtehtävissä. Lähes kaikki surmansa saaneet

työskentelivät palestiinalaisille tai arabimaiden uutisvälineille. Poikkeus on Reutersin libanoni-lainen videokuvaaja **Issam Abdallah**. Hänet tap-poi Libanonin rajalla Israelin suunnasta tullut ohjus, silminnäkijät kertoivat Reutersille.

Konfliktin alkamispäivä oli kohtalokkain mediaväelle. Kolme israelilaista ja kolme pales-tiinalaista journalistia kuoli.

”CPJ painottaa, että journalistit ovat siviilejä, jotka tekevät tärkeää työtä kriisiaikoina, eikä hei-dän pitäisi olla konfliktin kohteina”, järjestön toi-mintaa alueella johtava **Sherif Mansour** sanoo.

CPJ on saanut vahvistamattomia tietoja useam-pienkin toimittajien murhista, katoamisista, pidätyksistä, haavoittumisista ja uhkailuista sekä journalistien kotien ja työpaikkojen vau-rioista Palestiinan, Israelin ja Libanonin alueel-la. Mansourin mukaan kaikki tapaukset tutki-taan.

”Toimittajat koko alueella tekevät suuria uh-rauksia raportoidakseen tästä kauhistuttavasta konfliktista. Kaikkien osapuolten täytyy aut-taa varmistamaan heidän turvallisuutensa”, hän sanoo.

Journalisti/Inter Press Service

Istuin vieressä ja katselin toimittajia. Vastoin odotuksia toimittajat nauttivat siitä, kirjoittaa Pauliina Penttilä.

Pauliina Penttilä, teksti • Hanna Lahti, kuvitus

Uutisdeskin kattoon on kiinnitetty neljä suurta näyttöä, peräseinällä on viisi lisää. Niillä pyörii tiedon virta: *Ilta-lehden* omaa yleisöanalytiikkaa, ulkomaisten lehtien etusivuja, listoja suosituimmista jutuista *Ilta-Sanomissa*, *Helsingin Sanomissa*, Ylellä ja MTV Uutisten sivuilla.

Kukaan ei katso näyttöjä. Ruudut ovat kuin sisustuselementtejä. Ulospäin ne viestivät, että paikka on juuri toimitus, ei mikä tahansa avokonttori.

Toimitusta ne taas muistuttavat siitä, mikä oli tärkeää: uutiskilpailu, yleisö. Yleisöä edustavat numerot – näytöillä eivät pyöri vaikkapa toimituksen saamat lukijapalautteet tai juttuvinkit.

OLIN ILTALEHDESSÄ TARKKAILIJANA, Tampereen yliopiston tutkijana, keräämässä etnografista tutkimusaineistoa osana hanketta ”Datan muovaama journalismi: Miten analytiikka vaikuttaa toimittajien ja yleisön käsityksiin toisistaan”.

Vierailin toimituksessa tammikuusta toukokuuhun 2023. Tein haastatteluja ja keräsin analytiikkaraportteja, toimituksen sisäisiä palautteita, linjauksia, ohjeistuksia ja muita dokumentteja.

Tärkeintä oli kuitenkin havainnointi.

Hanke herätti uteliaisuutta. Mitä siis käytännössä teet, minulta kysyttiin. Kiipeätkö johonkin kaapin päälle tarkkailemaan?

En ihan, mutta rullasin työtuolin vuoropäällikön ja etusivutuottajan väliin, istuin neuvotteluhuoneiden laidoille asetelluilla tuoleilla, nökötin erilaisilla jakkaroilla, lykkäsin tuolini toimittajan viereen niin, että näin myös hänen näyttönsä.

”Suomalaistoimitusten arkea olisi kuitenkin tärkeää ymmärtää ja avata juuri nyt, kun journalismia epäillään ja horjutetaan eri tahoilta.

Etnografisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, miltä maailma näyttää tutkittavien näkökulmasta. On siis katsottava samalta tasolta. Ei voi istua kaapin päällä.

Seurasin, miten etusivutuottajat tarkkailivat edellisen viiden minuutin kävijämääriä. Jos ne uhkasivat laskea alle tavoitekäyrän, heidän tahtinsa kiihtyi: uusia juttuja etusivun yläosaan, lisää päivityksiä Facebookiin. Vieressä istuva vuoropäällikkö huikkaili, kun juttuja valmistui, Slackiin soljui ehdotuksia testattavista otsikoista. Kaikki tuntui tapahtuvan samaan aikaan, koko ajan.

Juttelin toimittajien kanssa heidän jutuistaan. Haastattelututkimuksissa toimittajat karkaavat helposti ylätasolle, alkavat selittää työtään sen ihanteilla: on palveltava yleisöä ja välitettävä olennaista, ajankohtaista tietoa.

Etnografiassa se ei onnistu, arkea ei voi paeta.

Tutkijan ei tarvitse kysyä, mitä pidät otsikoinnissa tärkeänä. Voi kysyä, miksi näytölläsi olevissa keskeneräisissä otsikoissa on kaksi erilaista alkua: ”Täytyykö tissit peittää uimahallissa?” ja ”Naiset yläosattomissa uimahalliin?” Lopulta korrektiusti voittoa iskevyyden ja tissit muuttuvat rinnoiksi.

Kevään aikana havainnoin toimitusta yhteensä 30 päivänä. Koko ajan naputin havaintoja koneelleni, otin ruutukaappauksia ja välillä valokuvia.

Kenttämuistiinpanoja kertyi yli 300 sivua. Niiden lisäksi on haastattelunauhoja, raportteja, meilejä, Slack-viestejä, ohjeita, linjauksia...

Seuraavat yhdeksän kuukautta puran, analysoin ja kirjoitan. Keskustelen havainnoista ja teksteistä tutkimusryhmässä. Parhailaan kirjoitan kansainväliseen tiedejournalistiin artikkelia *Ilta-lehti Plus*-san maksimuurin vaikutuksista toimittajien autonomiaan. Yhdessä ryhmän kanssa rakennamme tutkimustekstiä siitä, miten toimitus ja yleisö näkevät toistensa toiminnan. Luvassa on myös suomenkielisiä artikkeleita ja yleistajuisia juttuja. Yksi niistä voisi vertailla toimituksen ja lukijoiden ajatuksia otsikoinnista.

SUOMESSA ON TEHTY kovin vähän toimitus-etnografiaa. Laajimmin siihen nojaa kaksi väitöskirjaa: **Merja Helteen** työ, jonka aineisto on vuosilta 1996–2007, ja omani, jonka aineiston keräsin 2000-luvun alussa. Myöhemminkin etnografiaa on toki tehty. On tutkittu toimitusten oppimiskulttuuria, terrorismin käsittelyä, verkkotoimittajien lähdekäytäntöjä, muiden kuin journalistien osallistumista toimitustyöhön, aikakauslehtitoimittajien tunnettyötä ja kulttuurijournalistien työn muutosta.

Etnografian vähäisyyttä selitetään usein sillä, että toimituksiin on vaikea päästä. Tai että toimittajat eivät pidä siitä, että heitä tarkkaillaan.

Suomalaistoimitusten arkea olisi kuitenkin tärkeää ymmärtää ja avata juuri nyt, kun journalismia epäillään ja horjutetaan eri tahoilta. Odotin tutkimuksen teossa vaikeuksia, mutta niitä ei toimituksen suunnasta tullut.

Ilta-lehden ovet aukesivat, ja avoimuus oli lähes rajatonta. Toimittuksen Slackiin en päässyt, mutta muuten sain kaiken, mitä keksin pyytää.

Toimittajat olivat monella tapaa helppoja tutkittavia: puhuivat suoraan ja avoimesti eivätkä kavahtaneet kyselemistä, muistiinpanojen tekemistä, nauhoittamista tai kuvaamista.

Ehkä minuun myös luotettiin, koska olin melkein kollega. Alan-vaihdostani oli vain hetki, vielä muutamaa kuukautta aiemmin olin ollut *Suomen Kuvalehden* toimittaja.

Luottamusta saattoi lisätä se, että kyseessä on yliopistotutkimus, jonka aineistoja ei luovuteta työnantajan syyniin. Tutkittavien henkilöllisyyttä suojellaan eikä heidän nimiään kerrota ulospäin, ei edes tässä jutussa.

AINEISTONKERUU OLI NIIN MUKAVAA, jopa hauskaa, että alkoi epäilyttää. Jäikö minulta jotain huomaamatta?

Lähetin kaikille 55:lle tutkimukseen osallistuneelle kyselyn, johon sai vastata anonymisti: Saitko riittävästi tietoa tutkimuksesta? Häiritsikö tutkija? Huolestuttaako jokin?

Vastauksia tuli 23. Vastaajista 19 oli täysin tai lähes täysin sitä mieltä, että tutkittavana oli ”kivaa, pidin haastateltavana/havainnoitavana olemisesta”.

Päällimmäiseksi jäi ajatus, että toimittajat olivat otettuja, kun heidän arkensa kiinnosti. Työnantajan rohkea avoimuuskin sai kiitosta, yksi kyselyyn vastannut kirjoitti näin:

”Tiede on parasta. Upeaa, että *Ilta-lehdessä* on tehty tutkimusta. Arvostan sekä tänne jalkautunutta tutkijaa että *Ilta-lehteä*.”

Myös huolia tuli kyselyssä esiin. Niistä ehkä suurimmat liittyivät siihen, miten kriittisesti tutkimus toimituksesta kertoo.

Kriittisyys on olennainen osa etnografiaa. Se ei tarkoita nurjaa, lähtökohtaisesti negatiivista asennoitumista toimitukseen tai analytiikkaan.

Se on ulkopuolisuuden säilyttämistä, kykyä nähdä asiat myös toisin kuin tutkittavat. Vaikka tarkoitus on ymmärtää, analyysivaiheessa voi kiivetä kaapin päälle ja katsoa toimituksen käytäntöjä uudesta vinkkelistä.

Sillä tavalla voi saada näkyviin asioita, jotka toimituksen arjessa ovat niin itsestään selviä, että niistä on tullut huomaamattomia.

Parhaimmillaan se voi tuottaa oivalluksia, joista ehkä seuraa uusia toimintatapoja.

Olisihan se hauskaa, jos joku toimitus miettisi uudelleen, mitä tehdä suurilla näyttöruuduillaan. Laittaisi vaikkapa analytiikan rinnalle yleisöpalautteet – ainakin ne asialliset. ●

Essee on kirjoitettu Journalistisen kulttuurin edistämissäätiön Jokesin tuella. Tampereen yliopiston tutkimushanketta rahoittaa myös Helsingin Sanomien säätiö. Tutkimusryhmään kuuluvat kirjoittajan lisäksi apulaisprofessorit Laura Ahva ja Heikki Heikkilä sekä väitöskirjatutkija Liisa Ovaska. Kirjoittaja on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa.

Medieförbundet vill inte förhandla trots Konkurrensverkets besked om kollektiva förhandlingar för frilansare

Marcus Floman, text ● Heli Saarela, foto

I september kom Konsument- och konkurrensverket med ett klartecken som Finlands Journalistförbund gått och väntat på i ett år. I ett blogginlägg slår specialsakkunniga **Miira Kuhlberg** fast att det inte finns några konkurrensrättsliga hinder för ett fackförbund att representera till exempel frilansjournalister i kollektiva förhandlingar om arbetsförhållanden och minimiarvoden. Konkurrensverket bekräftar nu EU-kommissionens ett år gamla linjedragning i frågan.

Är det inte självklart att facket ska få förhandla om löner? Ja, men tills nu har facket inte haft möjlighet att ge frilansjournalister det stödet. Hittills har du som frilansjournalist på egen hand förhandlat om arvoden med mediehusen. Som vi skrev i förra numret av *Journalisten*, så har det varit vilda västern på frilansmarknaden.

Trots att facket är redo att förhandla så säger arbetsgivarrepresentanten Medieförbundet nej till förhandlingar.

Jag har kommit överens om en intervju med Medieförbundet men förbundet avbokat den i sista stund. Istället skickar **Riikka Tähtivuori**, direktör för näringspolitik på Medieförbundet, ett kort mejl.

"Medieförbundet har bekantat sig med Konkurrensverkets skrivelse. Vi kommer inte som branschorganisation att inleda kollektiva förhandlingar om ensamföretagares arbetsförhållanden."

Medieförbundet håller med andra ord benhårt fast vid den åsikt de haft i årtal: att konkurrenslagen förbjuder förhand-

lingar om frilansares arvoden. Medieförbundets tolkning är att frilansare och ensamföretagare är jämförbara med stora företag. Företag som konkurrerar med varandra får inte komma överens om priser, om de gör det misstänks de för kartellbindning.

🔴🔴 I Sverige har Frilans Riks lyckats knyta ett kollektivavtal för frilansare med de fackliga medierna inom LO Mediehus.

PÅ FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND är **Hanna Zidan** påtagligt besviken över att Medieförbundet inte vill förhandla. Zidan är sakkunnig i arbetsvillkor på förbundet.

"Jag tycker det är kortsiktigt från Medieförbundets sida att vägra förhandla", säger Zidan.

Journalistförbundet har i 20 år samlat in uppgifter om både tillsvidareanställda journalisters och frilansares inkomster. Fackets undersökning visar att frilansarnas löner släpar efter: i dag är en frilansares euro 62 cent.

"Det här om något visar att facket behö-

ver ha rätten att kollektivt förhandla för dem som är i en svagare position på arbetsmarknaden", säger Zidan.

I det uppmärksammade inlägget på Konsument- och konkurrensverkets webbplats skriver Miira Kuhlberg att "det är värt att notera att arbetsgivarföretagens samarbete för att vägra kollektiva förhandlingar skulle kunna strida mot konkurrenslagen".

Till *Journalisten* säger Kuhlberg att EU-kommissionens riktlinjer inte tvingar någon part till förhandlingsbordet. Kuhlberg säger också att Konsument och -konkurrensverket inte kan ge bindande uttalanden på förhand huruvida ett förfarande strider mot konkurrenslagen.

"Men det är problematiskt om arbetsgivarna med en mun säger att 'ingen av oss kommer att förhandla separat eller via Medieförbundet'. Det är också ett problem om Medieförbundet ger en rekommendation som leder till att alla medieföretag tackar nej till kollektiva förhandlingar med facket", säger Kuhlberg.

Konkurrensverket har möjlighet att på eget initiativ eller via de tips de får utreda misstänkta brott mot konkurrenslagen.

"Vi övervakar att konkurrenslagen följs. Om vi efter en utredning kommer fram till att lagen inte följs så kan vi förelägga att en aktör vid hot om vite måste upphöra överträdelsen av konkurrensreglerna."

Enligt Miira Kuhlberg följer aktörerna vanligtvis verkets förbud.

"Om de inte gör det kan vi ta ärendet till marknadsdomstolen för avgörande", säger Kuhlberg.

Miira Kuhlberg på Konsument- och konkurrensverket bekräftar att det inte finns konkurrensrättsliga hinder för ett fackförbund att förhandla om frilansares arvoden.

PÅ NORDISK NIVÅ har det Norska Journalistförbundets frilansförening NJ Frilans i september börjat förhandla med dagstidningen *Verdens Gang* om frilansfotografernas arvoden. Redan i september 2022 meddelade den norska konkurrensmyndigheten Konkurransetilsynet att EU-kommissionens linjedragning om ensamföretagare ska börja gälla i Norge. I Sverige har Frilans Riks lyckats knyta ett kollektivavtal för frilansare med de fackliga medierna inom LO Mediehus.

"Våra medlemsförbund har i årtal haft problem med de nationella konkurrensmyndigheterna som hävdar att det inte är tillåtet för fackföreningarna att förhandla för frilansares arbetsvillkor och arvoden", säger **Renate Schröder**, ordförande för Europeiska journalistförbundet (EFJ) till *Journalisten*.

EFJ har i årtal lobbat för att EU-kommissionen ska ta ställning för egenföretagare och frilansare.

"Journalistförbunden kan nu säga åt arbetsgivarna att de inte längre kan påstå att förhandlingar för frilansare är att betrakta som kartellverksamhet som bryter mot konkurrenslagarna", säger Schröder.

Schröder säger att i de länder där journalistfacken inte kan förhandla med arbetsgivarnas centralorganisation förhandlar facket separat ett mediehus i taget. I Belgien, Nederländerna och Tyskland har facket lyckats förhandla med några mediehus.

"Journalistförbundet skulle vilja förhandla med Medieförbundet, men eftersom de säger nej, ska vi nu förhandla om frilansfrågorna direkt med medieföretagen", säger Hanna Zidan.

Medieförbundet har uppgett till facket att de inte tar ställning till förhandlingar mellan medieföretagen och Journalistförbundet. ●

Konkurrensverkets inlägg – ett år efter EU-kommissionens linjedragning

- I september 2022 meddelade EU-kommissionen i en linjedragning att det inte bryter mot konkurrenslagstiftningen om fackförbund via kollektiva förhandlingar representerar de ensamföretagare som är i en svag förhandlingsposition. Kommissionen specificerar att det handlar om personer som sysslar med arbetsuppgifter som är jämförbara med fast anställda, så som frilansare.

Nollavtalen fick Linn Karlsson att lämna Yle och bli en del av statsrådets kuggar

Hanna Nordenswan, text ● Liisa Huima, foto

”Det låter coolare på engelska, 'prime minister's office', säger **Linn Karlsson**, översättare på statsrådets kansli. För drygt tre år sedan bytte hon ut Böles grå betongdjungel mot statsrådets pampiga omgivning vid Senatstorget.

Efter mer än sex år som redaktör på Svenska Yle tröttnade hon på nollavtalen och på bristande karriärmöjligheter i huset.

”Jag blev färdig magister och var plötsligt 30. Det var tidiga morgonturer och sena kvällsturer. Trots att jag tyckte om själva jobbet hade jag behövt en fast anställning eller ens ett längre kontrakt för att stanna. Verkligheten gjorde att jag bytte bana.”

Efter några år som webbredaktör på HUS sökte Karlsson för tredje gången ett jobb hon länge varit intresserad av: sakkunnig – i praktiken översättare – vid statsrådets kansli. Hon hade gjort praktik där under studietiden och längtade efter en fast anställning.

KARLSSON FICK JOBBET och började arbeta i maktens korridorer samtidigt som **Sanna Marin** (sdp) blev statsminister. När coronapandemin bara veckor senare blev ett faktum exploderade arbetsmängden för såväl statsminister som tjänstemän. Karlssons ansvarsministerium var år 2020 social- och hälsovårdsministeriet, vilket betydde att hon var en livsviktig del av systemet – information skulle snabbt fås ut till folket också på svenska.

”Vi hade helt galna dagar. Jag var kanske lite ivrig samtidigt – jag är ändå en journalist och är van vid att få kickar när det händer. Man går igång om det är något stort. Jag kände igen det från Yle-tiden och insåg att jag hade saknat det.”

Under kristiden jobbade alla tätt tillsammans. 14 personer översätter aktuella texter till svenska på statsrådet kansli och 27 översätter författningstexter. Det är kuggar som inte syns, men som är en lagstadgad del av systemet.

”Från coronatiden kommer jag för evigt att minnas ordet 'förplägnadsrörelse', som återkom i texterna varje dag begränsningarna bara förlängdes.”

”Det var intressant att vara med under Marins tid. Det syntes i stämningen då, en ny era med flera unga kvinnliga ministrar.”

Regeringsskiftet i år och det stundande presidentvalet har också inneburit bråda tider. Beställningarna kan vara brådsnande och behöva översättas på en halvtimme.

”En skillnad märktes i skiftet, men det är ju naturligt. Texterna speglar den nya regeringen, nu översätter jag mycket om skärpta straff. Och inför presidentvalet översätter jag meddelandet som alla får hem om var och hur man röstar.”

”Det känns nog som att jag nått upp nånstans nu, trots att det är annorlunda att vara tjänsteman än journalist”, säger Linn Karlsson, sakkunnig på statsrådets kansli.

KARLSSON ÄR TVÄSPRÄKIG och har intresset för språk hemifrån. Hennes pappa är professor emeritus i allmän språkvetenskap och mamma jobbade som lektor i finska på Hanken.

”Jag funderade i gymnasiet på att studera översättning men man kunde bara göra det i Kouvola. Så det blev inte av. Men under min Yle-tid ingick ju mycket översättning i jobbet.”

Att vara journalist är fortfarande en del av Karlssons identitet. Hon utesluter inte att en dag återvända till journalistiken och upprätthåller sin kreativa sida genom att skriva teaterrecensioner för *Ny Tid*.

Också då hon översätter ministrarnas tal känner Karlsson att hon får använda sin kreativitet. De kan innehålla mer känslor och att översätta mellan finska och svenska kräver påhittiga ordval.

”På finska niar man till exempel mycket och det blir onaturligt på svenska. En gång översatte jag delar av ett tal **Anna-Maja Henriksson** (sfp) skulle hålla på Codex [ämnescodexen för svenskspråkiga juridikstudenter] årsfest. Då funderade jag på att är de som lyssnar ens nyktra.”

Som tips till kollegerna i Böle hälsar Karlsson att hon hoppas att journalister kan dra nytta av det termarbete översättarna vid statsrådets kansli gör.

”Jag utnyttjade kanske inte det själv när jag jobbade på Yle för jag visste inte alltid att det fanns. På webben finns till exempel en färsk ordlista med Natotermerna och en ordlista med termer kring social- och hälsovårdsreformen.” ●

Linn Karlsson

- 36 år gammal
- Jobbar som sakkunnig i svensk aktualitetsöversättning på statsrådets kansli.
- På fritiden sjunger i kör, ser film och läser böcker.
- Bor i Helsingfors med sin sambo.
- Studerat journalistik vid Soc&kom, en magister i medier och kommunikation vid Helsingfors universitet.

Kan du din Goebbels?

Kriget i Mellanöstern har blivit en enorm utmaning för journalister. I en konflikt som är så dramatiskt polariserad och engagerar världen över är risken överhängande att publiken ser det den vill se som sant. Om fel information går ut spelar det mindre roll att det senare dementeras: det har redan blivit sanning i många öron. Och propagandisterna gnuggar sina händer.

Propaganda och desinformation har självklart alltid varit en väsentlig del av krigföring. En av propagandans mest kända, listade som bekant principer för den propaganda som Nazityskland följde under andra världskriget. En av principerna var att propaganda måste distribueras i relevanta kanaler för att nå ut till publiken. För Nazityskland betydde det att man köpte upp till exempel tidningar och biografer i neutrala och ockuperade länder och på så sätt kontrollerade informationen som gick ut där.

ATT ALLTID REFLEKTERA ÖVER vem som drar nytta av att ett visst narrativ sprids och att vara källkritisk ska sitta i ryggmärken hos en journalist. Det blir allt svårare i en värld där sociala medier tar över mer av människors uppmärksamhet och mediäläskunnigheten inte utvecklas i samma takt. Sociala medier gör det både billigt och enkelt att sprida propaganda, även om det är svårare att kontrollera helheten. Där ger algoritmerna hjälp på traven. De styr det innehåll man ser och bekräftar den bild man redan har. Efter att **Elon Musk** köpte Twitter kan

man köpa synlighet med den blåa taggen, som förr var förbehållen verifierade personer. Ju mer man klickar, desto mer får man av samma vara.

Propaganda måste distribueras i relevanta kanaler för att nå ut till publiken.

Med bekräftelsejävets glasögon på syns bara ena sidan av myntet och det publiken upplever att är orättvist eller fattas i rapporteringen skyller den inte sällan på journalisterna. Samma medium får höra att den favoriserar ett eller annat perspektiv, eller tystar ner "sanningen", alltså propagandaklipp som dykt upp i someflödet. Att helt enkelt berätta vad som har hänt och vad som är obekräftat blir redan i sig ett ställningstagande i många ögon. Samtidigt som information måste ut snabbt blir det allt svårare att verifiera den.

Det bästa botemedlet mot propaganda är en journalistik där det finns pålästa och specialiserade journalister. Journalister som kan värdera den information som kommer ut mot en relevant bakgrund och kontext och förstå hur propaganda fungerar. Det är aldrig fel att gå tillbaka och påminna sig om Goebbels – hans principer är tyvärr i allra högsta grad relevanta än i dag.

Liselott Lindström ● Skribenten
är frilansjournalist.

FÖRE DEADLINE

Kuriren har nya ägare efter över 60 år

Den finlandssvenska familjetidningen *Kuriren* har nya ägare efter att ha haft samma ägarfamilj sedan starten 1959. I slutet av augusti blev det klart att Kustmedia AB i Vasa tar över tidningen som grundades av **Frejvid Weegar** och sedan hans död 2018 varit i dottern **Ragna Weegars** ägo.

"Kustmedia är ett tidningshus med två prenumererade lokaltidningar, *KustNytt* och *ByaNytt* som funnits i över 40 år i och kring Korsholms- och Malaxområdet, men vi är också en fullskalig marknadsföringsbyrå som gör reklam, böcker, valtidningar och medlemstidningar åt kunder", säger **Jennifer Hägen**, projektledare vid Kustmedia.

Även om nyförvärvet skiljer sig från *KustNytt* och *ByaNytt* genom att vara allfinlandssvensk snarare än lokal tyckte man vid Kustmedia att *Kuriren* skulle passa in hos dem. Ragna Weegar bor i Sverige och har inte varit aktiv i arbetet med *Kuriren*. Hon är i pensionsåldern och ville sälja.

"Kustmedia har lång erfarenhet av tidningsbranschen och har jobbat över hela Svenskfinland. Vi har ett stort kontaktnät och *Kuriren* passar naturligt in i vår verksamhet", säger Hägen.

Vid Kustmedia finns fyra heltidsanställda, en på deltid och en mängd frilansare. Från *Kuriren* tillkommer en redaktör och en ombrytare. *Kurirens* innehåll görs nästan helt av frilansare. Hägen säger att man för tillfället aktivt söker fler frilansare från södra Finland.

"Övertagandet kom ganska hastigt. Åtminstone året ut fortsätter *Kuriren* helt som vanligt under redaktörens ledning. Sedan vill vi förstås förnya och utveckla tidningen, men med respekt för formatet. För den som inte läst *Kuriren* kan man beskriva den som en veckotidning med människonära reportage, recept, stickmönster och korsord".

I utgivningsplanen för 2023 finns 17 nummer inklusive två dubbelnummer. Från Kustmedias sida vill man inte berätta vad affären är värd. Inte

heller antalet prenumeranter, omsättning eller resultat vill man delge något om i det här skedet.

"Allting är väldigt nytt ännu", säger Jennifer Hägen.

Enligt Asiakastiето var Kustmedias omsättning för fjolåret 463 000 euro.

Pär Jonasson

FOKUS

Tehostemestari **Pasi Laitinen** rakentaa ja räjäyttää työkseen

Manu Haapalainen, teksti • Teemu Kuusimurto, kuva

Isä löi miestä kirveellä selkään ja ampui toista haulikolla.”

Näin kuvaili **Pasi Laitisen** tytär tämän työtä päiväkodissaan.

”Jouduin puhutteluun”, Laitinen sanoo.

Laitinen tuli Ylen lavastamoon vuonna 1992. Hän aloitti tekemällä puusepän töitä.

”Koska harrastan aseiden keräilyä ja sotahistoriaa, minua alettiin saman tien kysellä tehostemieheksi.”

Laitisella on ollut tehostemestarin työssä välttämätön panostajan lupakirja 20 vuoden ajan. Kymmenen viime vuotta hänen tittelinsä on ollut erikoistehostemestari.

”Olen joka pojan unelmahommassa. Ammun, räjäytän ja teen tulia.”

Komealta kalskahtavasta ammattinimikkeestä huolimatta tehosteiden kanssa touhuamista on työajasta murto-osa. Suurin osa ajasta kuluu edelleen puusepän töissä. Useimmat suomalaiset ovat nähneet Laitisen kädenjälkeä: Hän rakensi esimerkiksi nykyistä edeltäneen tv-uutisten uutispöydän.

Yle kertoi lokakuuussa aikovansa luopua lavastamostaan. Kaikki sen 13 työntekijää olivat hetken irtisanomisuhan alla. Nyt lavastamolle on kuitenkin Laitisen helpotukseksi löytymässä uudet tilat.

”Saimme toimituksista paljon tukea ja sympatiaa”, Laitinen sanoo. ●

”Ruskeat housut ja ruutupaita -miehenä” tunnettu Pasi Laitinen toivoo, että edes osa lavastamon tiloista säilyisi. Taustalla roikkuvat työtakit ovat kuuluneet Ylen aiemmille tehostemestareille.

Ville Eloranta ● Kirjoittaja on Helsingin Sanomien kielenhuollosta vastaava toimittaja.

Uusi kielilinjaus synnytti metelin somessa ja vanheni lopulta käsiin

En ole ikinä saanut yhtä kovaa somemyllytystä kuin loppuvuodesta 2018. Syynä ei ollut asiaton käytös vaan Twitterissä jaettu *Helsingin Sanomien* tuore linjaus.

Uutisissa oli kerrottu kaaoksesta Lontoon Gatwickin lentoasemalla, jonka ilmatilaa oli häiritty pienillä robottilennokeilla eli...? Toimituksen johto vaati pikalinjausta siitä, mikä on vastineemme englannin *drone*-sanalle.

Sellaisenaan lainattu *drone* vaikutti laiskalta, kun keran *clone* on *klooni* ja *gene* on *geeni*. Jostain syystä *drooni* tuntui silti väkinoiseltä, joten päädyimme ennestään tuttuun *lennokkiin*. Kielessähän oli jo *robottilennokki* – ei tarvitse kuin vähän tiivistää sanan alusta.

Twitistäni seurannut liikehdintä ei hellittänyt pariin vuorokauteen. Ihmisistä valtaosa nyökytteli linjaukselle, mutta vastustajakin oli satapäin. Mieleeni jäi erityisesti Ylen entinen toimitusjohtaja **Mikael Jungner**, jonka koko vastaus koostui kolmesta itkunauruemojista.

Hieman tätä seikkaperäisemmät vastaväitteet samastivat sanan paperilennokkiin. Tähän oli yleensä turha vastata, että ilmailulainsäädännössä lennokit ovat jotain ihan muuta.

Lopulta melu laantui. Toimituskin otti *lennokin* vastaan varsin neutraalisti. Tosin linjaus unohtui herkästi ja *dronen* paine oli tunnettavissa. Lisäksi *lennokkia* ei aina tajuttu kattokäsitteeksi, jonka alle mahtuu useita hyväksyttäviä ilmaisuja. ("Saako puhua kuvauskopterista?" Saa.)

Jo aiemmin koeteltu linjaus murtui tänä syksynä. *Lennokki* ei sinänsä kadonnut, mutta päätimme laventaa ohjetta. Aika tuntui kypsältä *drooni*-muodolle, johon oli päätyntä esimerkiksi Yle.

Suurin syy muutokseen oli yksinkertainen: *droonilla* oli alettu viitata myös maalla ja vedessä kulkeviin laitteisiin. Vaikka moni lentoyhtiö kutsuu koneitaan *laivastoksi*, olisi ehkä ollut vähän liikaa puhua "vedenalaisista lennokeista".

TUTKITTUA

Korona-aikana media lietsoi polarisaatiota

Journalistisella medialla oli koronavuonna 2021 vaikeuksia löytää tilaa vaihtoehtoisille näkemyksille. Toisinajattelijoita käsiteltiin leimaavasti.

Näin toteaa tutkija **Maarit Mäkinen** *Media & viestintä* -lehden julkaisemassa tutkimuksessa. Julkaisu on osa Tampereen yliopistolla toteutettavaa Reilu media -hanketta.

Tutkimuksessa analysoidaan, millä tavalla media tulkitsee vaihtoehtoisia koronanäkemyksiä vuonna 2021. Aineisto koostuu Ylen, *Helsingin Sanomien*, *Aamulehden* ja *Ilta-Sanomien* sisällöistä. Neljäntoista artikkelin lisäksi tutkittavana oli televisio-ohjelma *Pandemiankieltäjät*.

Tutkimus osoittaa, että ihmisiä, jotka kyseenalaistivat viranomaisviestintää, käsiteltiin medias- sa leimaavasti ja vastakkainasettelun kautta. Journalisteilla oli vaikeuksia toteuttaa moniäänisyyden ihannetta.

Se näkyi muun muassa tavassa, jolla journalistit kehystivät toisinajattelijuuden emotionaa-

lisesti. Koronaviestintää haastavia ihmisiä kuvailtiin vaarallisiksi ja epäilyttäviksi. Lukijoissa viriteltiin pelkoa tätä poikkeavien ryhmää kohtaan.

Journalistit käyttivät myös fakta-pohjaista argumentaatiota keinoon tukahduttaa vähemmistön vaihtoehtoiset näkemykset. Kun toisinajattelijat ajoittain päästettiin ääneen, heidän mielipiteensä ympäröitiin viranomaisten ja asiantuntijoiden kannanotoilla. Esimerkiksi rokotekielteiset kansalaiset eivät päässeet esittämään näkemyksiään ilman, että ne joka välissä mitätöitiin valheellisina tai valistumattomina.

Tutkimuksen mukaan korona-ajan journalismi oli polarisoivaa. Toisinajattelijoista puhuttiin leimaavasti yhtenäisenä ryhmänä. Poikkeavat näkemykset esitettiin vastakkainasettelun kautta. Tämän olisi voinut välttää esimerkiksi kuvaa-

mallalla toisinajattelijoiden keskinäisiä eroja.

Tutkija painottaa, että journalismin tehtävä on tietenkin välittää todenmukaista tietoa. Journalismin demokratiaa tukeviin tehtäviin sisältyy kuitenkin myös moniäänisyys. On ongelmallista, jos kriisiaikana tiedonvälitys tapahtuu ainoastaan viranomaisten ehdoilla.

Juha Matias Lehtonen

Viia Viitanen, 50, aloitti 1. marraskuuta Tammen suomennetun kaunokirjallisuuden kustannustoimittajana. Hän on aiemmin työskennellyt freelancekustannustoimittajana ja suomentajana sekä muun muassa Sanomalla lasten ja nuorten julkaisuissa *Aku Ankan* toimituspäällikkönä. Viitanen on koulutukseltaan filosofian maisteri Helsingin yliopistosta.

Onko parempaa työtä kuin lukea aamusta iltaan, kysyy kustannustoimittaja Viia Viitanen

Millaisessa työssä aloitit Tammella?

Käännöskirjallisuuden kustannustoimittajan työ on pääosin suomennetun tekstin työstämistä. Työhön kuuluu muutakin kirjan syntyyn liittyvää, kuten kansitekstien miettimistä ja potentiaalisten käännöskirjojen lukemista.

Palaat freelancerista työsuhteiseksi. Miltä se tuntuu?

Molemmissa on hyvät puolensa. Freelancerina parasta on vapaus. Työsuhteen etuja taas ovat proosallisesti säännöllinen kuukausipalkka, palkallinen kesäloma ja työterveyshuolto. Ja työyhteisö! Pääsen työskentelemään huippuammattilaisten kanssa yhteen Suomen suurimmista ja perinteikkäimmistä kustantamoista, joka julkaisee mielenkiintoista käännöskirjallisuutta.

Mikä on vahvuutesi kustannustoimittajana?

Olen hyvä kehittämään lämpimän suhteen työstämäni käännöksen kanssa. Olen myös tehnyt useamman vuoden sekä kustannustoimittajan että kääntäjän töitä. Tiedän, mitä kääntäjänä ajattelen itse kustannustoimittajan kommentista – ja miten siis lähden kustannustoimittajana työstämään tekstiä kääntäjän kanssa.

Miten yhteistyön kääntäjän kanssa saa rullaamaan parhaiten?

Hyvän, luottamuksellisen yhteistyösuhteen luominen on tärkeää, ja se yleensä syntyy ihan yhdessä tekemisen kautta. Kielellisen osaamisen lisäksi tarvitaan siis myös ihmissuhdetaitoja. Kääntäjänä ajattelen, että parhaimmillaan hyvä kustannustoi-

mittaja on kääntäjän paras ystävä. Omalle tekstille aina vähän sokeutuu. Omista suomennoksistani löytyy poikkeuksetta samoja juttuja, joita itse korjaan muiden suomennoksista.

Olet työskennellyt myös sarjakuvan ja lastenkirjallisuuden parissa. Mitä oppeja tuot uuteen työhösi sieltä?

Työn ydin on oikeastaan aina sama riippumatta tekstistä tai sen kohderyhmästä. Tavoitteena on saada mahdollisimman hyvä ja kohderyhmälle sopiva suomenkielinen teksti, oli kyse sitten nobelistin romaanista tai *Aku Ankasta*.

Kuka on ammatillinen esikuvasi?

Alalla on paljon kokeneita ja hyviä tekijöitä, joita kelpaa pitää esikuvina. Voisin mainita Tammen jo eläkkeelle jääneen kustannustoimittajan ja suomentajan **Vappu Orlovin**. Haastattelin häntä aikoinaan proseminaarityötani varten ja ajattelin, että ”vau, onpa kiinnostava työ”. Ja tässä sitä ollaan!

Miksi haluat itse työskennellä kirja-alalla?

Jos tykkää lukea, voiko olla parempaa kuin lukea työkseen aamusta iltaan? Käännöskirjallisuus on erilaisten maailmojen välittämistä lukijoille – parhaimmillaan sellaisten, joihin ei törmäisi muuten.

Mitä itse luit viimeksi?

Jos omaa työn alla olevaa suomennostani ei lasketa, niin viime aikoina olen kuunnellut erinomaista elämäkertaa *Pirkko Saisio – Sopimaton*. Koska luen työkseni, vapaa-ajalla usein kuuntelen kirjoja.

Mara Honkonen

Toimittaja löysi puistosta taviksen

Elettiin syksyä 2008, ja presidentti **Martti Ahtisaari** oli hiljattain saanut Nobelin rauhanpalkinnon. Kansainvälisen median pyöriksen keskellä häneltä ei juuri herunut aikaa kotimaisen median haastatteluille.

Työskentelin tuolloin *Ilta-Sanomien* uutistoimittajana. Kyseisenä päivänä oli julkaistu kolesterolitutkimus, ja uutispäällikkö lähetti minut ja valokuvaajan Töölönlahdelle kyselemään tavisluokailijoita, kuinka he pitävät huolta kunnostaan ja kolesterolitasostaan.

Jututimme ja kuvasimme reippailijoita, jotka sattuiivat kaikki olemaan naisia. Sanoin kuvajalle, että meidän pitää tasa-arvon nimissä haastatella joku mieskin.

Tsuumasin katseellani kauemmaksi: ”Tuolla näkyy joku mies... hetkinen... onko se... ei voi olla... on se: Martti ja **Eeva Ahtisaari** sauvakävelyllä!

Pysäytin heidät ja esittelin itseni ja gallupin teeman. Eeva sauvoi johonkin takavasemmalle, mutta Martti alkoi leppoisalla tyyllillä selostaa, kuinka hän ja vaimonsa pitävät kunnostaan huolta.

Kuulemma säännöllisestä lenkistä Töölönlahden ympäri sai enemmän tehoja irti, kun käveli pitkin teiden ulkoreunaa eikä sisäreunaa. Hän kertoi myös, että pariskunnan kokki valmisti heille terveellisiä ruokia.

Kysäisin lopuksi tunnelmia Nobel-sirkuksetakin, kun kerran nyt puheisiin oltiin päästy.

Palasimme gallupsaaliimme kanssa uutispäällikön pakeille.

”Tällainen tarttui haaviin. Kelpaako, vaikkei ole varsinaisesti tavis?” Kelpasihan se.

Koko aukeaman leveydeltä julkaistiin valokuva Ahtisaarista sauvakävelemässä, ja tekstissä ”ei ihan tavis” kommentoi sekä kolesterolitietä Nobel-asioita.

Milla Rautiainen

Kirjoittaja on helsinkiläinen toimittaja.

MITÄ SINULLE ON SATTUNUT JA TAPAHTUNUT? LÄHETÄ TARINASI OSOITTEESEEN JOURNALISTI@JOURNALISTILIITTO.FI

Tommi Ollikainen toimii aktiivisesti Mikkelin rullalautailijoissa. Lyhennetty työaika on antanut mahdollisuuden olla mukana rakentamassa yhdistyksen omaa skeittiparkkia ja -hallia.

LYHYEMPI TYÖAIKA JA OMA LOMA HOUKUTTELEVAT MEDIA-ALAN TYÖNTEKIJÖITÄ

Marja Honkonen, teksti • Peppi Lokka, kuva

Tommi Ollikaiselle, 33, oli alusta lähtien selvää, että hän haluaa työskennellä *Länsi-Savossa* osa-aikaisesti. Ollikainen aloitti lehdessä toimittajana ja kuvaajana vuonna 2021 ja neuvotteli heti itselleen 80-prosenttisen työajan. Perjantait hän pyhittää harrastuksilleen, kuten skeittaamiselle ja bändeilleen.

Nelipäiväinen viikko auttaa Ollikaista jaksamaan paremmin. Hän ei kuitenkaan lyhentänyt työaikaansa työnsä hektisyyden vuoksi.

"Pidän vapaa-aikaa vähintään yhtä tärkeänä kuin työn tekemistä", Ollikainen sanoo.

"Silloin, kun olen töissä, teen töitä niin lujaa kuin asiaan kuuluu."

Järjestelyn ainoa huono puoli on hänen mukaansa pienempi palkka. Taloudellisen puolen Ollikainen on ratkaissut yksikertaisella tavalla.

"Asumalla Mikkelissä. Ostimme puolisoni kanssa juuri omakotitalon. Pääkaupunkiseudulla vastaava ei todellakaan olisi onnistunut."

Myös Ollikaisen puoliso tekee 80-prosenttista työaika.

MONI JOURNALISTILIITON JÄSEN vähintään haaveilee samasta kuin Ollikainen. Liiton tekemään kyselyyn vastanneista reilu kolmannes kertoi, että tekisi todennäköisesti lyhyempää työaika pienemmällä palkalla, jos työntekijällä olisi siihen subjektiivinen oikeus. Subjektiivinen oikeus tarkoittaa, että työntekijälle pitäisi myöntää lyhempi työaika tai palkaton loma ilman erityistä syytä.

Toinen kolmannes tekisi lyhyempää työaika, jos inflatio- ja korkotilanne olisi suotuisampi.

Monet olivat kiinnostuneita myös pitämään palkattomia vapaita. Etenkin lyhyet, parin-kolmen viikon tai alle vuoden mittaiset palkattomat vapaat kiinnostavat kyselyyn vastanneita.

"Subjektiivinen oikeus lähtisi työntekijän omasta tarpeesta, vaikka halusta tehdä toista työtä, pitää huolta omasta jaksamisesta tai vaikka matkustaa", Journalistiliiton juristi **Tuomas Aalto** sanoo.

"Kyselyn tulosten perusteella tällaiselle olisi tilausta. Yksityiskohdista pitäisi toki sopia työnantajan kanssa."

Nykyisin työntekijällä on oikeus osittaiseen hoitovapaaseen, osittaiseen varhennettuun vanhuuseläkkeeseen ja tietyin ehdoin opintovapaaseen.

Lisäksi työaikalaissa sanotaan, että työntekijä voi muista sosiaalisista tai terveydellisistä syistä pyytää säännöllistä työaika lyhyemmän työajan. Työnantajan taas on "pyrittävä" järjestämään työt niin, että osa-aikatyö onnistuisi. Pakkoa siihen ei kuitenkaan ole.

Liiton kyselystä käy ilmi, että vapaata pyytäneille sitä on yleensä myönnetty. Kymmenkunta vastannutta kertoi kuitenkin, ettei ollut saanut pyytämänsä vapaata. Osa myös epäroi pyynnön esittämistä, vaikka halua vapaalle olisi.

"Se kertoo siitä, että asiasta pitäisi olla ohje tai sääntöjä, joihin voisi vedota päästäkseen lyhennetylle työajalle", Aalto sanoo.

Liiton kyselyyn vastasi 685 ihmistä. ●

TYÖNTEKIJÄ SAA TEHDÄ TYÖTÄ KILPAILIJALLE,
KUNHAN EI VAHINGOITA TYÖNANTAJAANSA

Voiko työsuhteessa tehdä samanaikaisesti töitä alan toiselle työnantajalle tai harjoittaa yritystoimintaa? Työsopimuslain mukaan työntekijä ei saa tehdä toiselle sellaista työtä tai harjoittaa sellaista toimintaa, joka huomioon ottaen työn luonteen ja työntekijän aseman ilmeisesti vahingoittaisi hänen työnantajaansa.

Lain määritelmän mukaan edes kilpailevalle yritykselle työskentely ei ole sellaisenaan kiellettyä. Huomio on kiinnitettävä työn luonteeseen ja työntekijän asemaan. Työskentelyn on oltava vielä hyvän tavan vastaista ja selvästi vahingoitettava omaa työnantajaa. Jos näin ei ole, työskentely on sallittua, kunhan työ tehdään vapaa-aikana, eikä se estä oman työn hoitamista.

Kielletyn työskentelyn suppea määritelmä on helppo ymmärtää perustuslakimme ja EU:n perusoikeuskirjan valossa. Jokaisella on oikeus tehdä työtä ja harjoittaa vapaasti valitsemaansa ammattia. Suomen ja EU:n kaltaisessa markkinataloudessa vapaa työskentely ei palvele pelkästään työntekijöitä, vaan myös työnantajia ja koko kansantaloutta.

Moni työntekijä luulee, että muu työskentely työnantajan toimialalla olisi kategorisesti kiellettyä, sillä virheelliset ohjeistukset ovat yleisiä. Lehdistön työehtosopimuksessakin on vanhoja ohjeita sivutyön edellytyksistä, joiden kaavamainen soveltaminen on oikeudenvastaista. Mielestäni esimerkiksi toimittajan oikeus tehdä muille töitä päätoimeensa kuuluvilla aloilla ei voi olla suoraan riippuvainen työnantajan luvasta. Jos näin olisi,

työnantaja voisi mielivaltaisesti estää työ sopimuslain salliman työskentelyn.

Muun työn tekemisen hyväksyttävyyys on arvioitava aina tapauskohtaisesti. Kaksi alalla toimivaa yritystä ei vielä tarkoita kilpailuasetelmaa. Kilpailua on oltava esimerkiksi asiakkaista. Kilpailevan asetelman täyttyessäkin tulisi arvioida sitä, vahingoittaako toiselle tehtävä työ todella omaa työnantajaa. Sisältöä tekevä toimittaja on normaalisti eri asemassa kuin lehden toimituspäällikkö. Vahingoittamisen todennäköisyys on yleensä pienempää kertaluonteisessa tai harvoin toistuvassa työssä kuin pitkäaikaisessa ja säännöllisessä. Liiketalaisuudet, lojaliteettivelvoite ja tekijänoikeudet tulee aina ottaa huomioon: Työnantajalleen jutun kirjoittanut ei voi toisintaa juttuaan toisen yrityksen lehteen. Hän ei myöskään voi avata lehden liiketoiminnallisia strategioita kilpailijalle.

Työnantaja ei omista työntekijän aivoja, osaa-
mista ja vapaa-aikaa. En näe ongelmallisena esi-
merkiksi sellaista tilannetta, jossa sanomalehden
taloustoimittaja tekee freelancerina ideoimansa
tai häneltä tilatun talousaiheisen jutun aikakaus-
lehdelle. Jutun tekeminen lukijoista kilpailevalle
sanomalehdelle voisi olla ongelma.

Jos haluaa tehdä muita töitä päätoimen ohella, epäselvyyksien välttämiseksi on syytä kertoa asiasta omalle työnantajalle. Oikeus tehdä työtä toiselle työnantajalle ei silti ole työnantajan mieltävaltaisen luvan varassa, vaan työsopimuslain edellytysten on täyttyttävä. Perusteeton kieltäminen voi johtaa jopa työnantajan vahingonkorvausvastuuseen. ●

Tuomas Aalto ● Kirjoittaja on Journalistiliiton juristi.

Sanomalehtimies julkaisti numerossa 1/1973
susaiheisen mielipidekirjoituksen.

**Metsästäjät:
toimittajien jätettävä
sudet rauhaan!**

Viime vuosikymmeninä jälleen ajankohtaiseksi tulleiden susi-uutisten johdosta allekirjoittaneet järjestöt ovat huolestuneina panneet merkille sen tavan, millä eräät päivä- ja viikko-lehdet ovat näitä uutisia käsitelleet. Susijahdisti on tehty etusivun juttuja ja jahtiin osallistuvista pyssymiehistä jonkinlaisia kansallissankareita.”

Neljä järjestöä kirjoitti 50 vuotta sitten *Sanomalehtimieheen* vetoomuksen, jossa toimittajia muistutettiin heidän vastuustaan susikeskustelun lietsojina. Lehdistön ei tulisi pönkittää vanhoja ennakkoluuloja vaan jakaa oikeaa tietoa uhanalaisen suden elintavoista. Nyt osa lehdistä teki maakunnallisista susijahdeista sankarijuttuja.

Mielipidekirjoituksen allekirjoittajina oli edustajia neljästä järjestöstä: Suomen luonnonsuojeluliitosta, Maailman luonnonsäätiöstä, Natur- och miljövärdistä sekä myös Metsästäjien keskusjärjestöstä. Metsästäjät ja luonnonsuojelijat toteavat kirjoituksessa, että kaikki vastuulliset metsästäjät tuomitsivat susijahdit, ja että susi olisi mahdollista rauhoittaa kokonaan.

"Panemalla susijahdeista kertovat jutut oikeisiin mittasuhteisiin asenteita ehkä pystytään muuttamaan niin, että kukaan ei lähde mukaan tietämättömyyttään ja väärän kunnian toivossa."

Mies monessa mukana

FILOSOFIAN MAISTERI PEKKA TULIARA
24.7.1938 HELSINKI – 10.11.2022 HELSINKI

Populaarikulttuurin tuntija **Pekka Tuliara** harrasti jo nuorena sarjakuvaa ja elokuvia, mutta ammattituntillaan hän ehti opettaa englantia Helsingin työväenopistossa, kunnes sarjakuva vei miehen uusiin työkuvioiden 1980-luvulla. Tuliara tuli Sanomiin *Roope-setä*-lehden toimittajaksi vuonna 1985 ja eteni myöhemmin lehden toimittussihteeriksi, josta tehtävästä hän myös eläköityi.

Tuliaralla oli monta rautaa tulleissa populaarikulttuurin alueella: Hän kirjoitti 1970-luvulla aktiivisesti lännensarjoista ja englantilaisista dekkareista Suomen Sarjakuvaseuran *Sarjainfo*-lehteen, oli aktiivinen countrymusiikkiavustaja *Folk & Country*-lehdessä sen perustamisesta asti ja kirjoitti sittemmin myös aiheesta *WUM* eli *Wanha ja uusi musa*-lehden koko sen ilmestymisen ajan.

Lännenarinoista Tuliara kirjoitti *Ruudinsavu*-lehden. Hänen B-elokuvan harrastuksensa tasosta ja syvyydestä kertoo se, että *Filmi*hullu-

KUVA: AKI HYYPPÄ

lehden numero 2/2009 oli Carte blanche à Pekka Tuliara, eli hän kirjoitti numeron kaikki artikkelit.

Elokuva oli Tuliaralle tuttu myös valkokankaan puolelta, sillä tarkkasilmäinen katsoja voi bongata hänet avustajana kymmenissä 1950- ja 1960-luvun elokuvissa aina *Tuntemattomasta sotilaasta* *Eemeli*-filmeihin.

Kun Tuliaran elämän tärkeisiin asioihin lisätään vielä Krishnamurtin filosofia, niin ollaan jo hahmotettu aimo kimpale hänen moniulotteista henkilöhistoriaansa.

Aki Hyypä
Juhani Tolvanen

Kirjoittajat ovat Tuliaran ystäviä ja kollegoita vuosikymmenten ajalta.

Mielipidepiirtäjä

PILAPIIRTÄJÄ JARMO KOIVUNEN
22.12.1938 TAMPERE – 17.4.2023 HELSINKI

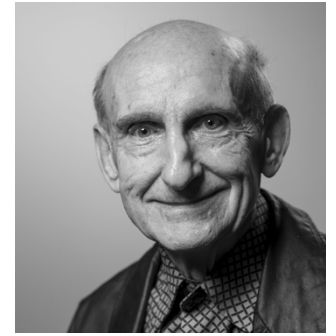
Tämän vuoden pimeimpänä päivänä valoisa journalisti, kuvittava kynäniekka **Jarmo "Kätsy" Koivunen** olisi täyttänyt 85 vuotta. Hän kuoli pitkäaikaiseen sairauteen Helsingissä.

Varhaisella urallaan Koivunen oli mainosmies, mutta hänet tunnettiin ennen muuta *Ilta-Sanomien* pilapiirtäjänä. Ura kesti 1964–2017. Koko maailmassa vain kaksi kollegaa on piirtänyt pidempään: *Washington Postin* Herblock eli **Herbert Lawrence Block** ja *Times of Indian* pilapiirtäjä **RK Laxman**.

Kätsy itse kutsui töitään "mielipidepiirroksiksi". Niitä kertyi lähes 8000 kappaletta. Hän totesi *Ilta-Sanomien* haastattelussa 2017:

"Hyvä pilapiirros toimii kuin kaksivaiheinen lääke, jonka ensimmäinen osa läpäisee ihon, ja sitten toinen osa pääsee vaikuttamaan elimistöön. Tärkeintä on pistää ihmiset ajattelemaan eikä tarjota pelkkää viihdettä."

1966 Kätsy tavoitti yli kymmenmiljoonaisen yleisön itänaapurissa,

kun NKP:n pää-äänenkannattaja *Pravda* julkaisi *Ilta-Sanomista* napautun piirroksen. Aiheena oli Luna 9-luotaimen pehmeä lasku kuuhun.

Kotimaassa laajimmin levisi Postin muuttoilmoituskortti, jota somistivat Kätsyn taitelemat flyygeli ja sen kantajat. Jarmo Koivunen oli Helsingin Sanomalehtimiesyhdistyksen aktiivijäsen ja muun muassa HSY:n liittokokousedustaja 2002. Kollegat muistelevat häntä "brittiläistyyppisenä" seuramiehenä, joka pukeutui hyvin ja jakeli kohteliaisuuksia, eikä sanonut koskaan kenestäkään pahaa.

Sakari Nupponen
Juhani Tolvanen

Kirjoittajat ovat Kätsyn työtovereita ja ystäviä.

Suomalaisen sarjakuvan arkkitehti

TOIMITTAJA JA TIETOKIRJAILIJA
KALERVO PULKKINEN
23.11.1955 PORI – 26.3.2023 HELSINKI

Kalervo Pulkkinen oli koulutukseltaan arkkitehti (SAFA), mutta sarjakuva oli hänen elämänsä. Pulkkinen oli *Tiili*-lehden päätoimittajana 1988–1997, mitä ennen hän toimitti muutaman vuoden ajan Suomen Sarjakuvaseuran *Sarjainfo*-lehteä.

Pulkkinen piirsi nuoruudessaan sarjakuvia ja kirjoitti sarjakuva-arvosteluja 1970-luvulla *Satakunnan Kansan*. *Helsingin Sanomien* sarjakuva-arvostelijana hän toimi 1976–1983. Hän myös käänsi sarjakuvia useammalle taholle. Vuonna 1992 hän siirtyi tuottamaan ja välittämään sarjakuvia ensin Kallettu-tanto Oy:n ja seuraavana vuonna Laaki-Sarjat Oy:n kautta sen toimitusjohtajana.

Pulkkinen sarjakuva-aktiviteeteista merkittävien ja ylittämättömien oli hänen työnsä sarjakuvanäyttely-arkkitehtina. Hän suunnitteli yli 70

suomalaista ja pohjoismaista sarjakuvanäyttelyä Suomeen ja moniin muihin Euroopan maihin.

Pulkkinen kirjoitti sarjakuvas-ta tietokirjoihin ja teki yhdessä **Heikki Jokisen** kanssa 1996 *Suomalaisen sarjakuvan ensyklopedian*.

Kalervo Pulkkinen valmisti yli vuosikymmenen ajan suomalaisia sarjakuvakirjoja esittelevää ja kuvailevaa julkaisu-uutetta. Suurtyö jäi häneltä kesken, mutta suurin osa siitä on julkaistu Sarjakuvamuseon verkkosivuilla.

Juhani Tolvanen

Kirjoittaja on Kalervo Pulkkinen ystävä.

Ryhdy Vikesin kuukausilahjoittajaksi!
Tue kollegoja kehittyvissä maissa.

Viestintä ja kehitys -säätiö auttaa median ammattilaisia muun muassa Nepalissa, Somaliassa ja Myanmarissa.

Tule mukaan! vikes.fi/lahjoita

VIKES

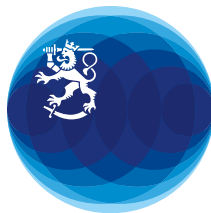
Mistä rahat
elämiseen,
jos jäätkin
ilman työtä?

A
KASSA
Ja elämä jatkuu

A-kassa.fi

Monta
työtä,
monta
alaa — yksi
työttömyys-
kassa!

Seuraa meitä somessa
@AvoinKassa

Kehityspolitiikkaa journalisteille

Haku auki vuoden 2024
Kehitysakatemiaan

Ulkoministeriö järjestää tammi-helmikuussa 2024 journalisteille tarkoitetun kehityspolitiikan ja -yhteistyön perehdytysohjelman, jonka erityisenä teemana ovat kaupan ja kehityksen yhteydet. Kehitysakatemiaan kuuluu matka Sambiaan. Hakukierros on auki 10.–24.11.23.

Ohjelma koostuu kahdesta seminaaripäivästä (15.1.24 ja 2.2.24) Helsingissä sekä noin viikon matkasta Sambiaan (3.–10.2.24). Ohjelmassa tutustutaan Suomen kehityspolitiikkaan, kaupan ja kehityksen kysymyksiin sekä Sambian ajankohtaiseen tilanteeseen.

Ohjelmaan valitaan 6–8 toimittajaa, jotka työskentelevät eri medioille. Ulkoministeriö ilmoittaa valinnoista hakijoille joulukuun 2023 puoliväliin mennessä.

Kurssille valittavilta edellytetään osallistumista ohjelmaan kokonaisuudessaan. Ohjelman kielinä ovat suomi ja englanti.

Tarkemmat hakuohjeet osoitteessa
um.fi/kehitysakatemia
Ansökningsinformationen på svenska
um.fi/utvecklingsakademien

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

KOKOUKSET

RTTL:n syysedustajakokous

Radio- ja televisiotoimittajien liitto RTTL ry:n sääntömääräinen syysedustajakokous pidetään perjantaina 8.12. klo 15.00 Hotel Arthurin Juhlasalissa. Kokouksessa käsitellään sääntömääräiset asiat ja mahdolliset aloitteet.

Radio- och tv-redaktörernas förbund rf:s höstens representativ församling organiseras fredag den 8 december kl. 15.00 i Hotel Arthur. På mötet behandlas stadgeenliga ärenden samt eventuella motioner.

Aika: pe 8.12. klo 15.00

Paikka: Hotel Arthur, Vuorikatu 19, Helsinki

Lisätiedot: rttl@yle.fi

Järjestäjä: RTTL ry

MUUT

Vinkit näkö- ja kuulovammaisten kohtaamiseen mediatyössä

Miten valitset kuulovammaiselle parhaan haastatteluympäristön? Kuinka opastat oikein näkövammaista ja miten helpotat valokuvien ottamista ja jutun tarkistamista? Webinaarissa pohdimme vammaisuuteen liittyvän uutisoinnin eri näkökulmia. Omia kokemuksia ja pohdittavaa antavat syntymäsokea **Heidi Torn** ja armeijaurallaan kuulovammautunut **Toni Hinkka**.

Aika: 20.11. klo 13.00–14.30

Paikka: Teams

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: journalistiliitto.fi/fi/kalenteri, 13.11. mennessä

Järjestäjä: SJL

Parhaat vinkit uupumuksen ehkäisyyn

Työterveys- ja organisaatiopsykologi **Mari Laari Heltti** Työterveydestä kertoo vinkit uupumuksen ehkäisyyn ja siitä toipumiseen.

Luvassa on puhetta erityisesti resilienssin merkityksestä. Mitä sillä tarkoitetaan ja mitä keinoja voimme ottaa käyttöön?

Uupumisen varhainen tunnistaminen ja reagointi on yksi askel hyvään suuntaan.

Aika: 13.12. klo 13.00–13.45

Paikka: Teams

Lisätiedot ja ilmoittautumiset: journalistiliitto.fi/fi/kalenteri, 16.11. alkaen

Järjestäjä: SJL

Taika Mannila, 35 ja Inka Valima, 35

- **Taika Mannila** on taiteilija, kuvittaja ja dj. Juontaa YleX:n radio-ohjelmaa *Dream: Lina Schiffer ja Taika Mannila* dj-parinsa **Lina Schifferin** kanssa. Tehnyt aiemmin ohjelmaa Bassoradiolle ja podcasteja muun muassa Svenska Ylelle ja *Elle*-lehdelle.
- **Inka Valima** on stand up -koomikko ja kotitalouden opettaja. Mukana All Female Panel -koomikkokollektiivissa. Kirjoittanut aiemmin *Tekniikka*-sarjaa *Glorian Ruoka & Viini* -lehteen.
- Sarjan tuottajana toimi **Emil Johansson** ja äänisuunnittelijana **Arttu Hirvonen**.

Alun perin Bimbofikaa-tiosta piti tulla 2000-luvun taitetta yleisemmin nostalgisoiva podcast. Sen vetäjiksi roolitetut Taika Mannila ja Inka Valima nostivat kuitenkin keskiöön bimbot, koska olivat huomanneen aiheen nousevan populaarikulttuurissa uudelleen muotiin.

Bimbofikaatio-podcast käsittelee yhteiskuntaa tyhmiksi leimattujen naisten kautta

Toimittaja ja dokumentaristi
Ina Mikkolan valinta

"Pidän toimitettujen, pieteetillä tehtyjen podcastien kuuntelemisesta, ja **Inka Valiman** ja **Taika Mannilan Bimbofikaatio** menee ehdottomasti siihen kategoriaan. He ovat myös julkaisseet samaa nimeä kantavan kirjan.

Podcastin nimestä ja kuvauksesta ei välttämättä tule mieleen, että se on sivistystä täynnä ja syvälinen. Se on kuitenkin tehty hyvin juuri siksi, että vaikka käsitelystä on näennäisesti kevyt aihe, se uppoutuu syvälle naiseuteen, naiskuvaan, feminismiin, populaarikulttuuriin ja historiaan. *Bimbofikaatio* käsittelee esimerkiksi luokkatietoisuutta ja estetiikkaa. Tekijöillä on myös erilaiset painotukset. Inkan ote on akateeminen, Taikan lähestymistapa taas on todella syvällä populaarikulttuurissa.

Podcastin jokaisen jakson lopussa luetellaan, mitä lähteitä tekijät ovat käyttäneet ja mistä jakson inspiraatio on tullut."

Tällä palstalla Journalisti pyytää ilmiäntamaan loistavia alan tuotoksia. Viestiä vie seuraavaksi eteenpäin se, jonka työ esitellään palstalla.

Marja Honkonen, teksti • Meeri Utti, kuva

Tyhmiä ja pinnallisiksi leimattuja naisia, seksuaalisuutta, tosi-tv-ohjelmia, plastiikkakirurgiaa ja luokkayhteiskuntaa. Viihdyttävää, mutta asiapitoista jutustelua 2000-luvun alun julkisnaisista ja populaarikulttuurista yhteiskunnallisella otteella. Siltä kuulostaa syksyllä 2021 julkaistu *Bimbofikaatio*-podcast, jonka Jaksomedia tuotti Podme-palvelulle.

"Kumpi on parempi keino tehdä comeback, laihtuminen vai kuolema", eräässä jaksossa pohditaan.

Äänessä ovat ystävykset, taiteilija **Taika Mannila** ja stand-up-koomikko **Inka Valima**. Parissa jaksossa on mukana myös vieras.

Mannila ja Valima eivät ennen *Bimbofikaatiota* tunteneet toisiaan. Podcastiin heidät roolitti Jaksomedian tuotantopäällikkö **Emil Johanson**, "kolmas bimbo" eli *Bimbofikaation* tuottaja.

"Emil oli keksinyt, että me voisimme sopia yhteen. Ystävystyimme nopeasti, kun huomasimme, että arvomaailmamme ja mielenkiintomme kohteet ovat samanlaisia", Mannila kertoo.

Eikä kevyt jutustelukaan tietenkään ole käsikirjoittamatonta. Valima arvioi, että noin 70 prosenttia kustakin jaksosta on käsikirjoitettua sisältöä, 30 prosenttia improvisoitua. Hän uskoo, että myös painava tietosisältö voi olla viihteellistä ja hauskaa.

"Maaailma on täynnä höpöttelypodcasteja. Niille on paikkansa, mutta itse kaipaan strukturoitua sisältöä, jossa aiheesta puhutaan laajan taustamateriaalin pohjalta", Valima sanoo.

"Kuuntelemista helpottaa silti se, jos aiheesta on jotain sellaista, jolle voi nauraa ja jolla voi vitsailla."

"Koska tutustuimme vasta podcastia tehdessämme, oli tärkeää, ettei se ole liian käsikirjoitettu. Silloin on pakko muistaa kuunnella toista ja olla läsnä. Ensimmäisissä jaksoissa saattoi käydä niin, että unohdin nauraa Inkan vitseille", Mannila sanoo.

Ystävyyden lisäksi *Bimbofikaatio* on tuonut Valimalle ja Mannilalle kustannussopimuksen. Into julkaisi *Bimbofikaatio*-kirjan viime keväänä. Lokakuussa Valima ja Mannila saivat Tiedonjulkistamisen apurahan videoesseekokoelmalle *Bimbotaajuus*.

Aloite kirjaan tuli kustantajalta. Menestys on herättänyt tekijöissä osin myös ristiriitaisia tunteita.

"Haluaisin kritisoida sitä, miten paljon ilmiökirjoja tehdään vain myynnin takia. Siksi epäilin hetken, kannattaako tästäkin podcastista tehdä kirja. Tiedän kuitenkin, että olemme tehneet kirjan, josta olen ylpeä", Mannila sanoo. ●

